

ROMANS

Hini oma'-atan tay an libju

Hitay an tula' ja intula' Apostol Paul an nitolong hana namati ad Rome. Gwa hana nangali an intula' na hitay chin agawwachaana hichi provin-cian chi Akaya hi toloh pfulan (Acts 20:2-3) ay ni pfuglay an Korinto, nete-a chin angonoh ni 55 wenna 56 A.D.

Hay oha hi khapuna hi nuntula-ana ja podhona an ipa-innila hachi eRome hini ina pfumihhitaan ay chicha (1:8-15; 15:22-33). Allona khu hini oma'-atan tay Ebanghelyo, an hija hini planon Apo Jos ta mipfilang hi magpong hana tatakuhi hi pannig na. Hitay an kinalinteg an ichat Apo Jos ja mepognad hi pammati ja angkhay (3:22).

Mete-a ay tay an bersikolo ja ente-an Paul an mangpa-innila ay ni oma'-atan chi kinalinteg. Hay nahhun hi impa-innila na ja an amin chi takhu ja napfahulan, Hudju ja Hentil. Hotti ingkapilitan an misina cha ay Apo Jos ja madusa cha an achi cha mipfilang hi magpong hi pannig Apo Jos. Ja impa-innila na khu an achi mumpfalín hi magpong hini takhu khapo hi pangunuchana hana urchin Apo Jos, ti ma-id olog chi takhu an mangunud an amin hi urchin. Hini pangpfilangan Apo Jos hi takhu hi magpong ja khapo hi pammati na ay Kristo ja angkhay (3:20-22).

Ay ni kapitulo 5 ingkhana hi 8, ja inalin Paul hini oma'-atan ni pfakhu an pi'takhuwan an michat hana namati khapo hi namatiyan cha ay Kristo.

Maphod hitay an nidchuman chi namati ay Apo Jos ja gwa khu ay chicha hini Espiritu Santo an hija hini tomolong ta mahi-ig hini napfahulan an atatakhu. Ay cha tay an kapitulo ja hapitona khu hini umannung an pe-usaran ni urchin Apo Jos, ja hana napukhit an gwa hi nomnom, ja hini Espiritu Santo an khun tomolong hay hana namati.

Ay ni kapitulo 9 ingkhana hi 11, ja impa-innilan Paul hini planon Apo Jos hana Hudju ja hana Hentil. Inali na an hini nan-ukhan hana cho-or an Hudju ay Kristo ja me'-annolot ay ni planon Apo Jos, ta gway aton hana Hentil an midchum an mi'takhu ay Apo Jos khapo ay ni enat Kristo. Ja inali na khu an hini nan-ukhan chi Hudju ay Kristo ja achi munchochodcha, ti mamati cha ay hija hi uchum chi arkhaw.

Ay ni me-ang-angonoh an kapitulo, ja gwacha hana nitukhun an oma'-atan chi pi'takhuwan chi namati an unuchon cha, om-omod ay ni aton cha an mumpepennohhochan, ja hini aton cha an manghin-a-apfulut hi ohanna ay chicha.

Gwacha pay han oha an nitukhun, an hini namati ja unuchon chay urchin chi khupferno, ja mi'takhu cha an napanuh, ja anila chay maphod hi aton ja hana napukhit an achi aton.

¹ Ha-in hi Paul an oha an pfaar Kristo Hesus. Piniliya' ay Apo Jos an mumpfalin hi apostol ja enhaacha' an oha an mangkaskasaba ay ni Ebanghelyo an impa-innila na.

² Hitay an Ebanghelyo ja ina-allin Apo Jos chin nahop ja impa-innila na hay hachi profeta na

ja intula' cha ta nidchum ay ni Nasantuwan an Hapit na.

³ Ja hay hapiton tay Ebanghelyo ja hini oma'-atan ni Empfalay na an hi Hesu Kristo. Hini ayya oma'-atan ni kinatakhu na ja narpu ay ni holag Ari David.

⁴ Ja ay ni kinajos ja kinasanto na, ja nipatikhaw chin nummahuwana an hija hini Empfalay Apo Jos an otong chi apfalinana. Hijay Apo ta-o an amin.

⁵ Khapo ay hija, ja engkhohkhohana' ay Apo Jos ja enhaacha' hi apostol an i muntudtuchu ay tay Ebanghelyo hana achaan chi Hentil ta alom ja mamati cha ay Kristo ja ni'-unud cha ta hijay medaydayaw hi apfuglapfuglay.

⁶ Ja cha'ju khu hina, nidchum aju hana tatakhu an enajakhan Apo Jos an ne'-oh-ohha ay HesuKristo.

⁷ Tayya an muntula-a' ay cha'ju an amin hina ad Rome an penpenhod Apo Jos ja an pinili na an mumpfalin hi tatakhu na.

Hi Apo Jos an Ama ta-o ja hi Apo Hesu Kristo chi mangkhohkhohan ay cha'ju jamangpaphod ay ni pi'takhuwan ju.

Achi anhan hini pamhod Paul an i pfumihhita ad Rome

⁸ Hay mahhun hi penhod u an allon ja munyamana' ay Apo Jos khapo ay cha'ju an amin, ti niya an nunchongor hini pammati ju hi apfuglapfuglay. Ja chonglon Apo Jos hitay punyamana' khapo ay Hesu Kristo.

⁹ Hi Apo Jos an ipapati' an punserbiyan ay tay uja' pangekaskasabaan ay ni Ebanghelyo an

panginnilaan ay ni oma'-atan ni Empfalay na, ja anila na an ikhikhimoh u an ekalalakhan cha'ju.

¹⁰ Khun u ekalalag ta, penhod ayya Apo Jos, ja alom tatagwa ja umaliya' hina an pfumihhita ay cha'ju.

¹¹ Ti achi hitay pamhod u an umali an mannig ay cha'ju ta tomolonga' ay ni na-isperituwan an pi'takhuwan ju ta pfumi-ah aju hi pammati.

¹² Hay podho' an hapiton ja manghinpipinnapfi-ah ta-o hi nomnom, ti matulungan hini pammati ju khapo ay tay pammati' ja matulungan khu hitay pammati' khapo ay ni pammati ju.

¹³ A-akhi, penhod u an annilaon ju an napfajag an khun u nomnomon an umali hina muti khuna' mahamahalegwa ingkhana ad ugwani. Ti achi hitay pamhod u an umali an manuchugwan ay cha'ju ta chom-or hana mamati ay Hesu Kristo, an amat chin nuntudtuchugwa' hana uchumna an pfuglay chi Hentil.

¹⁴ Ti impulang Apo Jos ay ha-in hini tamun chi mangaskasaba an amin hi takhu, hana Griego ja hana pfu-un, hana gway achar na ja hana ma-id.

¹⁵ Hijaot una' mun-e-egkhad an umali an mangedkasaba ay tay Ebanghelyo ay cha'ju hina ad Rome.

Hini apfalinan tay Ebanghelyon Kristo

¹⁶ Achi' ipfa-in hitay Ebanghelyo an khun ituchu ti hijah tay chi epa'gwaan ni apfalinan Apo Jos an manakhu an amin hana mamati. Hay hana Hudju chi nahhun hi nipa-innilaan tay Ebanghelyo ja unot hana Hentil.

17 Hitay Ebanghelyo chi panginnilaan hi aton Apo Jos ta mipfilang ta-o hi magpong, khapo hi pammati ay Hesu Kristo ja angkhay. Ti hitay hini nangarjana hi, “Hini takhu an ipfilang Apo Jos an magpong khapo ay ni pammati na ja mi'takhu hi ma-id chi pogpogna.”*

Hay hana man-ug ay Apo Jos ja omom-omod hini i cha pfumahulan

18 Hi Apo Jos an gwa ad langit ja khuna ipa-innila an dusaona an amin hana pfumuhur ay hija an khun mangat hi napukhit. Khapo ay ni napukhit an khun cha aton ja ipa'-igwin cha hini anila cha an umannung an oma'-atan Apo Jos.

19 Ja achi mehaot hini oma'-atana ti hi Apo Jos chi nangpa-innila hi tatakhu hotti nalawag ay chichan amin.

20 Nete-a chin narmugwan tay lota ja mamallag hini kinajos na ja hini apfalinana an ma-id pogpogna. Ti anong un achi matikhaw hi Apo Jos, jamatikhaw an amin hay hato enephod na. Hotti ma-id chi hay pampfar chi tatakhu an manghaot ay ni oma'-atan Apo Jos.

21 Anong un cha ani'-ila an gway Apo Jos muti agkhuy cha penadayawan. Ja ma-id khu anila cha an munyaman ay hija. Ja unagkhu nanat-on hini punnomnoman cha an oma'-atan Apo Jos. Ma-id herpfin ni amat heto hotti umannung an naherngan hini nomnom cha.

22 Allon cha hi un cha manomnom muti neha-halla cha.

* 1:17 1:17 Habakkuk 2:4

²³ Ti na-ala chaagkhu ja achi cha mundayaw ay Apo Jos an napfagto ja achi matmatoy, ta un cha agkhu mundayaw hana pfolor an enephod cha an oma'-at hi takhu an khun matoy, wenna amat hi hagwiti an khun tomajap wenna hana animar an khun chumalan wenna mun-achap.

²⁴ Khapo ta chin-ug cha hi Apo Jos ja tene-a-an Apo Jos chicha ta ikhad cha an mangat hana napupukhit an podpodhon tay achor. Hijaot un cha khun aton hana akhakha'-ihaw hi oha-ohanna ay chicha.

²⁵ Ti chin-ug cha hini umannung an Jos ja inunud cha hana achi umannung an jos. Na-ala chaagkhu ta hay dayawon cha ja punserbiyan cha ja hana enephod Apo Jos an pfu-un agkhu hi Apo Jos an Nampfu, hija an madaydayaw hi ma-id pogpogna. Amen!

²⁶ Hitay chi khapo na ta tene-a-an Apo Jos chicha ta aton cha hana akhakha'-ihaw an penhod chi achor. Hana ayya pfinapfai ja chin-ug cha hini ne'cha an aton chi pfupfai ta hana agkhu padchung cha an pfinapfai chi i cha akhamangon.

²⁷ Ja emmat khu hana linala-e an hay amnagwan cha ja hana padchung cha an linala-e ta chicha agkhu chi i cha akhamangon. Apfapfa-in hay hato an khun cha aton. Hotti hitay chi amatan ni ho'mon cha an pfalloh ni nehahalla an punnomnom cha ay Apo Jos.

²⁸ Ja khapo ta chin-ug cha hini anila cha an oma'-atan Apo Jos ja tene-a-ana chicha ta hini napukhit chi mun-o-onan ay ni nomnom cha.

Hijaot un cha en-om-omod an aton chi hay napukhit.

²⁹ Ti gwa ay chicha an amin chi kalahin chi pfahor. Na-amnagwan cha ja na-amhan. Omaamoh cha hana khina-un hana ibpfa cha, ja pomatoy cha. Munhohongnger cha, ja pfarpfalijan cha ja apfoholan cha hana ibpfa cha. Munhapit cha hi mipfuhur hana ibpfa cha,

³⁰ ja mumpipinnahiw cha. Chu'khon cha hi Apo Jos. Ma-id lihrito cha hi ibpfa cha, mumpakhaja cha ja hini achor cha chi ipapfagto cha. Mun-ephod cha pay hana uchumna hi i cha aton an napupukhit. Ja achi cha unuchon hana ammod cha.

³¹ Ma-id pfa'pfa-in cha ja achi cha mapagtarkan. Ma-id pamhod ja nignikha cha hi ibpfa cha.

³² Anila cha hini magpong an urchin Apo Jos an allona chi hana amat hetoy pi'takhuwana ja ho'monay adusaana hi ma-id pogpogna, muti khun chaagkhu etortoloy an mangat hay hato. Ja emmomod cha kaykhu tatagwa ti dayawon cha hana uchumna an mangat hay hato khun cha aton.

2

Magpong hini aton Apo Jos an manugi

¹ Mapfalin an pahigwon ju hay hato napukhit an hinapit u muti achi ju allon hi ma-id oh-ohha hi hongpfatan ju ay Apo Jos. Ti unchani ja he-a an manugi ay ni oha an takhu ja khun mu khu pe'-at hini pfahor na, hotti hongpfatam ay Apo

Jos. Ti nu hugijom hija ja un hihiya an hini achor mu chi hinugim.

² Inannila ta-o an magpong hini pundusaan Apo Jos hana amat hina an mangat hi napukhit.

³ Nu ay he-a an manugi ay ni oha an takhu ja khun mu khu aton hini pfahor na ja un chah khemhom un mu elajagwan hini aton Apo Jos an manugi ay he-a?

⁴ Un mu agkhu tugwali ngongohhajon hitay otong an kina-aphod ja anuh Apo Jos. Agkhuy mu nenomnomnom an khun ipatikhaw Apo Jos hini kina-aphod na ta gway atom an man-ug hana pfahor mu.

⁵ Muti niya an achim podhon an chu'khon hana pfahor mu ti pfimmato hini nomnom mu. Hotti un mu inug-ugman hini ho'mom an dusa ay ni arkhaw an pangpatikhan Apo Jos ay ni pfungot na ja hini magpong an atona an manugwi.

⁶ Ti ichat Apo Jos hini lagpfun chi oha-ohanna an me-okor ay ni enat na chin ni'takhuwana heto lota.

⁷ Hana tatakhu an nanganuhan an mangat hi maphod khapo ta podhon cha an hi Apo Jos chi mangpapfagto ja mangpadayaw ay chicha ja khapo ta podhon cha an mi'takhu ay hija ja ingkhana, ja chichay ichatana hi pi'takhuwan an ma-id chi pogpogna.

⁸ Muti hana tatakhu an hini podpodhon tay achor chi i cha pachot-anan ja khun cha himpo'-iton ay ni umannung an hapit Apo Jos, ta hana napukhit chi khun cha unuchon, ja ho'mon chan to hini pfungot Apo Jos ja hini munnaud an

pundusaana ay chicha.

⁹ An amin hana mangat hi napukhit ja umannung an dusaon Apo Jos chicha hot munnaud cha an malikhatan, om-omod hana Hudju ja anong un hana Hentil.

¹⁰ Muti hana mangat hi maphod, ja ipapfag-ton Apo Jos, ja ichatana chicha hi lenong chi pi'takhuwan, om-omod hana Hudju ja anong un hana Hentil.

¹¹ Ti ma-id pahhikhon Apo Jos ay ni atona an manugi.

¹² An amin hana pfumahor ja umannung an dusaon Apo Jos hi ma-id pogpogna. Hana ayya Hentil, ja ma-id anila cha hay hana urchin an impulang Apo Jos hana Hudju. Hotti achi na papfaholon chicha khapo hi agkhuy cha nangunuchan hay hatu urchin. Muti dusaona chamchama chicha, ti cho-or chi i cha pfimmahulan. Ja hana ayya Hudju, an chicha hana nangpulangana hana urchina, ja dusaona chicha khapo hi achi cha khun pangatan hay hatu an urchin.

¹³ Ti hini apfuluton Apo Jos hi magpong ja pfu-un hana nunchongor ja anghay ay ni urchina muti hana mangat ay cha tay an urchin.

¹⁴ Hay hana Hentil, anong un ma-id anila cha ay ni urchin an impulang Apo Jos hachi Hudju, ja umu-udchum ja me'-annolot hini khun cha aton ay ni allon tay urchin. Hotti hana maphod an khun cha nomnomon an aton ja hijay amat hi urchin an mangpacto' ay chicha.

¹⁵ Hotti amat hi nitutula' hini urchin Apo Jos ay ni nomnom cha. Ja hitay konsensia cha ja ipainnila na nu maphod wenna napukhit hini enat

cha. Ja un chicha hon inamujuwan ja pinasensya chay achor cha.

¹⁶ Hotti hitay chi amatana ay nuy arkhaw an pangpulangan Apo Jos ay Kristo Hesus ay ni panugijana hay hana ena-enat chi tatakhu, anong un hana inlili'-ud cha. Ja hitay chi khun u pi'tuchu ay ni khun u pangpa-innilaan ay tay Ebanghelyo.

Hana takhu an mipfilang hi umannung an Hudju

¹⁷ Cha'ju an papadchung u an Hudju hina, tayya han allo' ay cha'ju. Punhohodlanan ju atag hini kinaHudju ju ja munhochor aju ay ni pangunuchan ju ay ni urchin ta mi'takhu aju. Ja empa-akhaja ju hini nanginnilaan ju ay Apo Jos.

¹⁸ Ja allon ju kay chi cha'ju an Hudju chi nanginnila ay ni penhod Apo Jos, ja anila ju an mangmatunan ay ni magpong, ti nituchu ay ni urchin an inannila ju.

¹⁹ Ja nunhohodlanan ju an cha'ju hini umannung an mangtuchu ay ni oma'-atan Apo Jos hana tatakhu an amat hi napfulaw, ta mahilagwan hini naherngan an nomnom cha.

²⁰ Ja nunhohodlanan ju an anila ju an manukhun hana tatakhu an amat hi ung-ungnga khapo ta agkhuy natuchugwan ja ma-id anila cha ay ni umannung. Ehnger ju hini urchin Apo Jos an gwa ay cha'ju, an panginnilaan ay ni umannung.

²¹ Hotti tayya, nu kaya ju an tuchugwan hana padchung ju an takhu ja anagkha ta achi ju tuchugwan hini achor ju? Ituchu ju an achi

cha omakaw, muti angkhiloh un aju achi khun omakaw?

²² Allon ju hi pfahor chi umilugtap, muti angkhiloh un aju achi khun umilugtap? Pahigwon ju hana pfolor muti angkhiloh un aju achi khun humikhop hana templo an pundayawan cha hi pfolor ta omakaw aju?

²³ Eh-ehnger ju hini maphod an urchin Apo Jos an inannila ju, muti khun ju pa'-iyon hini dayaw Apo Jos khapo ay ni achi ju pangatan ay nuy urchin!

²⁴ Hitay chi hapiton chin nitula' an Hapit Apo Jos hi nangarjana hi, "Hana Hentil ja munhapit cha hi hay mipfuhur ay Apo Jos khapo ay ni napukhit an ugali ju an Hudju."*

²⁵ Hini enat ta-o an Hudju an nakugit ta ma-innila an nidchum ta-o hana tatakhun Apo Jos, ja napfalor nu khun ta-o unuchon hana urchin Moses. Muti nu achi ta-o khun unuchon ja ma-id inherpfin ni enat ta-o an nakugit ti oma'-at ta-o hana Hentil an pfu-un tatakhun Apo Jos.

²⁶ Amat hina khu hana Hentil, anong un cha agkhuy nakugit, nu me'-annolot hini khun cha aton ay ni urchin Apo Jos, ja ipfilang na chicha hi tatakhu na an amat hi nakugit.

²⁷ Hotti hana Hentil an agkhuy nakugit muti khun cha aton hini ituchun ni urchin Apo Jos ja chichay mangpatikhaw an pfimmahor ajuan Hudju an nakugit ja natuchugwan ay ni urchin muti khun ju pa'-iyon.

²⁸⁻²⁹ Hotti ngachan ni takhu an mipfilang hi umannung an Hudju? Pfu-un an amin hana

* **2:24 2:24** Isaiah 52:5

holag chi Hudju an khun mangat hana ugalin chi Hudju. Hini umannung an Hudju ja chicha hana nabarbaliwan chi nomnom cha. Ja nga chah tugwali hana mipfilang hi umannung an nakugit? Pfu-un hay hana nakugit chi achor na ja angkhay. Hini umannung an kugit ja hini tamun ni Espiritu Santo ay ni nomnom ni ohan takhu ta maleneh hi pannig Apo Jos. Hana amat heto an mipfilang hi umannung an Hudju ja anong un achi dayawon chi takhu chicha muti hi Apo Jos chi mangchat hi dayaw cha.

3

¹ Nu gway mangpfokha hi, “Hot ngay nin henawwar ni Hudju ay ni Hentil? Ja un chah ma-id pfalor tay enat ta-o an nakugit?”

² ja hay allo' ja munnaud an napfalor hitay kinaHudju ta-o. Hay oha ja chita-o an Hudju chi nangpulangan Apo Jos hana Hapit na an impitula' na.

³ Ja mapfalin an allona khu hi, “Aa, muti nu gwacha hana uchumna an agkhuy immunud ay ni Hapitna, ja un chah hay podhona an hapiton ja epfahhaw Apo Jos hana ingkari na ay chita-o an Hudju?”

⁴ Nehalla hitay allona. Munlahlah an amin chi tatakhu muti hi Apo Jos ja munchochodcha an magpong an achi munlahlah. Ti nitula' ay ni Hapit Apo Jos an allona hi,

“Ma-innila an umannung, Apo Jos, hana khun mu allon,

ja anong un chi-a hugijon hi takhu ja achi a ma-
apfak.” *

⁵ Nu hay hato i ta-o pfimmahulan an Hudju ja ipatikhaw na an magpong hi Apo Jos, ja un chah hay allon ta-o ja achi maphod hini aton Apo Jos an mangdusa ay chita-o an Hudju? Amat hetoy aton chi takhu an munhapit.

⁶ Muti nehalla hitay i cha allon, ti nu achi magpong hi Apo Jos an manugi ay chita-o an Hudju, chaad chi apfalinana an manugi hana uchumna an tatakhu?

⁷ Mapfalin an gway tompfar ja allona chi, “Achiya' koma hugijon ay Apo Jos khapo hi pfahor u. Ti nu matikhaw hini impukhit tay lahlah u, ja ma'-attikhaw an umannung hi Apo Jos ja mangchat hi cho'cho'-or pay hi dayaw ay hija.”

⁸ Hini munhapit hi amat heto ja hihiya una inali hi, “Ti anong ja aton ta-oy napukhit ta ipfunga nay maphod.” Achi mapfalin hitay, muti gwacha chamchama hana pumapa'-i ay ha-in an papfaholona' an inali' anu hay hato. Hotti ne'cha hini dusa hi ho'mon cha.

Ma-id oh-ohhah takhu hi magpong

⁹ Un chah hay allon ta-o ja akha'khaja ta-o an Hudju mu hay hana uchumna? Achi. Ti hitay chi inali' ay cha'ju, an himpfut an amin chi tatakhu hi pfahor, Hudju ja Hentil.

¹⁰ Ti hitay chin nitula' an Hapit Apo Jos hi nangarjana hi,

* **3:4 3:4** Psalms 51:4

“Ma-id chi hay takhu hi magpong hi pannig Apo Jos, anong un hay oh-ohha.

11 Ma-id chi hay oha hi manginnila ay ni oma'-atan Apo Jos

Ja achi cha khu epacha an annilaon.

12 An amin hana tatakhu ja chin-ug cha hi Apo Jos ja pimmukhit an amin hini pi'takhuwan cha.

Ma-id chi hay mangat hi maphod, anong un hay oh-ohha. †

13 Hana ta-o cha ja amat hi lupfu' an napnu hi mun-akhub, ti napukhit hana hapit an pfumutay.

Munhapit cha hi pfumarpfali hana i-ibpfa cha. Ja munhapit cha khu hi apa'-iyan chi ibpfa cha an amat hi pfumininu an angiw chi ulog.

‡

14 Munhapit cha ayya ja un hay tubtub ja pfungot chi pfumutay ay ni ta-o cha. §

15 Ja un ak-akidchi hon pomatoy cha.

16 An amin chi hay omajan cha ja chichay chumalat hi apa'-iyan ja apalikhatan chi takhu.

17 Ma-id anila cha an mi'takhu hi maphod an mangpfunga hi malenong an pi'takhuwan.

*

18 Ja ma-id anila cha an toma-ot ay Apo Jos.” †

19 Ja tayya an anila ta-o an hana impitula' Apo Jos an urchina ja pfu-un hana Hentil ja angkhay chi pitulungana, ti nidchum hana Hudju

† 3:12 3:12 Psalms 14:1-3; Psalms 53:1-3; Ecclesiastes 7:20

‡ 3:13 3:13 Psalms 5:9; Psalms 140:3 § 3:14 3:14 Psalms 10:7

* 3:17 3:17 Isaiah 59:7-8 † 3:18 3:18 Psalms 36:1

an chichay nichatan hay hana urchin Moses. Hotti ma-id chi hay oha hi takhu, Hudju man wenna pfu-un, hi me'tennagwar ay Apo Jos hi panumarjaana ay ni pfahor cha. Ja an amin chi tatakhu heto lota ja gway pfahor hi hongpfatana ay Apo Jos.

²⁰ Ti ma-id chi hay oha hi mipfilang hi magpong hi pannig Apo Jos khapuh pangunuchana hi urchin. Ti hitay urchin ja una ipatikhaw an napfahulan ta-o.

Ipfilang chita-o hi magpong khapo hi pammati

²¹ Muti ad ugwani ja impa-innilan Apo Jos hini aton chi takhu an mumpfalin hi magpong hi pannig na, an achi mepognad hi pangunuchan hi urchin. Ja hitay aton an mipfilang hi magpong ja tihtikhuwan hana hapit Apo Jos an nepa'gwa ay Moses ja hana uchumna an profeta.

²² Hay impa-innilan Apo Jos ja ipfilang na hi magpong an amin hana mangehchor ay Hesu Kristo khapo hi pammati cha. Ay ni pannig Apo Jos ja ma-id nat-onan ni Hudju ay ni Hentil,

²³ ti an amin chi tatakhu ja pfimmahor cha ja ma-id oh-ohha hi mipadchung ay Apo Jos an magpong.

²⁴ Muti khapo ay ni ma-id pfajad na an khohkhoh Apo Jos ay chita-o ja ipfilang chita-o hi magpong khapo ta pfinajachan Kristo Hesus hana pfahor ta-o chin natajana hichi kros.

²⁵ Hijay inchat Apo Jos hi matoy ta ha'pfatona hini dusan ni pfahor ta-o. Ja khapuh chin chala na an nun-ajuh ja gway aton hana pfahor ta-o an mapakawan nu mamati ta-o ay hija. Hitay chi

enat Apo Jos ta annilaon ta-o an magpong hija ja hugijona an amin chi pfahor. Nete-a chin nahop ja inan-anuhan Apo Jos hana pfahor chi tatakhu an agkhuy na pay dinusa

²⁶ ta ad ugwani ja impatikhaw na an nadusa hachi pfahor chin natajan Hesu Kristo. Hotti matikhaw an magpong hi Apo Jos ja mapfalin ad ugwani an ipfilang na hi magpong an amin hana mamati ay Hesus.

²⁷ Hotti ngay epa-akhaja ta-o an Hudju? Ma-id. Ti pfu-un hana khun ta-o aton chi pipfilangan ta-o hi magpong ay Apo Jos muti khapo hi pammati ta-o ay Hesus.

²⁸ Ti anila ta-o an pfu-un hini pangunuchan ta-o hi urchin chi tikhan Apo Jos ta mipfilang ta-o hi magpong, an hay tikhana ja hini pangehcholan ta-o ay Hesu Kristo.

²⁹ Hi Apo Jos ja pfu-un Jos hana Hudju ja angkhay ti hija khu hini Jos hana Hentil. Umanung an nidchum hana Hentil,

³⁰ ti na-ohha hi Apo Jos. Hudju man wenno Hentil, ja oh-ohha hini khapo na hi pangpfilangan ay chicha hi magpong an hija hini pammati cha.

³¹ Un chah hay podhona an hapiton ja etapar ta-o hini urchin ta mepallog hitay pammati ay Kristo? Achi. Ti khulat ta gway pammati ta-o ay Kristo ja pfallolan ta-o hitay urchin.

4

Khapo ay ni pammatin Abraham ja impfilang Apo Jos hija hi magpong

1 Nomnomon ta-o hi Abraham an nangholag ay chita-o an Hudju. Ngay anila ta-o an na-at ay hija?

2 Nu impfilang Apo Jos hija hi magpong khapo hi khuna pangatan hi maphod ja mapfalin an hitay chi eh-ehnger na. Muti ma-id eh-ehnger na hi sangwanan Apo Jos.

3 Ti hini nitula' ay ni Hapit Apo Jos ja, "Pinatin Abraham chin inalin Apo Jos ja impfilang Apo Jos hija hi magpong khapo chin pammati na."* Hotti pfu-un lagpfun ni nangunuchana hi urchin.

4 Mapfalin an ipadchung u ay ni khun me'pfo'la. Achi ta-o allon hi un khohkhoh ay hija hini herchu na ti na-unglana ay man.

5 Hotti amat heto. Hini takhu an achi mun-chomo' an mangehchor hay hana khuna aton, ta un mamati ay Apo Jos an mamakawan hi tatakhu an napfahulan ta mipfilang cha hi magpong, ja hijay mipfilang hi magpong khapo hi pammati na.

6 Hijah tay khu chin inalin Ari David hi nangarjana hi akha'khaja hini takhu an ipfilang Apo Jos hi magpong, an hay khapo na ja pfu-un hana enat na.

7 Hay inali na ja
"Akha'khaja hini takhu an penakawan Apo Jos hana pfahor na ja nalichuwana.

8 Akha'khaja hini takhu an achi nonomnomon Apo Jos hini pfahor na." †

9 Ja hana akha'khaja an inalin Ari David, ja un chah hana Hudju an nakugit ja angkhay? Pfu-un,

* 4:3 4:3 Genesis 15:6 † 4:8 4:8 Psalms 32:1-2

ti midchum hana Hentil anong un cha agkhuy nakugit. Ti ipiggwa' an allon hi pinatin Abraham chin inalin Apo Jos, hijaot un mipfilang hija hi magpong.

¹⁰ Ja ngay tugwali anila ju hi a'-anunay natan tay? Hichin chah napfalin an nakugit hi Abraham wenna chin agkhuy na pay nakugitan? Impfilang Apo Jos hija hi magpong chin agkhuy na pay nakugitan.

¹¹ Ja chin nakugitan Abraham ja hijay pangmatunan hi nangpfilangan Apo Jos ay hija hi magpong khapo hichin pammati na. Hotti hi Abraham ja amat hi aman hana namati an agkhuy nakugit an mipfilang hi magpong ay Apo Jos khapo hi pammati cha.

¹² Ja hija khu chi aman hana Hudju an nakugit an gway khu pammati cha an amat chin pammatin tay apo ta-o an hi Abraham chin agkhuy na pay numpakugitan.

Mipa-annung hana karin Apo Jos hana mipfilang hi holag Abraham

¹³ Ingkarin Apo Jos ay Abraham hi hija ja hana holag na chi pangpapfanhana an amin ay tay lota. Muti agkhuy ingkarin Apo Jos hitay khapo hi nangunuchan Abraham hi urchin. Ingkari na khapo ta pinatin Abraham chin inali na, hijaot un impfilang Apo Jos hija hi magpong.

¹⁴ Nu khulat ta hana mangat an amin hana urchin Apo Jos ja angkhay chi pangchatana hay hato ingkari na, ja ma-id inherpfen tay pammati ta-o. Ja amat hi achi umannung hitay ingkarin

Apo Jos, ti un chah gway takhu hi mangat an amin hana urchin Apo Jos?

¹⁵ Ti hay allon tay urchin ja dusaon Apo Jos hana achi umunud. Umannung an gwacha ayya chi urchin ja achi mehalla an gway achi mangunud hot pfumungot hi Apo Jos.

¹⁶ Hotti hana ingkarin Apo Jos ja ma-at hana tatakhu an gway pammati na ta matikhaw an narpu ay ni khohkhoh na anpfu-un lagpfun ni enat cha an maphod. Hot ma-at ay chita-o an amin an mipfilang hi holag Abraham, pfu-un hana Hudju an nanginnila ay ni urchin Apo Jos ja angkhay muti midchum an amin chi gway pammati na an amat ay Abraham an hijay mipfilang hi nangholag ay chita-o an amin.

¹⁷ Amat heto chin nitula' an hapit Apo Jos an ingkari na ay Abraham hi, "Pumpfalino' he-a hi ammod chi cho-or an holag hi apfuglapfuglay."‡

Chin ingkarin Apo Jos ay Abraham ja ma-at an ma-at ti ma-id uchumna chi nungkari nu pfu-un hi Apo Jos an pinatin Abraham, ja hijay gway apfalinana an manakhu hi natoy ja an munlumu hana agkhuy narmu khapo ay ni apfalinan ni hapit na.

¹⁸ Pinatin Abraham an ichat Apo Jos chi cho-or hi holag na, anong un allon hi ma-id namnama cha an omempfalay, ti nala-ay cha. Hotti numpfalin hi Abraham hi aman chi cho-or an holag hi apfuglapfuglay ta nipa-annung chin inalin Apo Jos an, "Hini pfilang ni holag mu ja amat hi pfilang hana pfittuwan ad uchu."§

‡ 4:17 4:17 Genesis 17:5 § 4:18 4:18 Genesis 15:5

¹⁹ Ay chuy an timpo ja hingkhahot chin tagwona an munnaud an lakay. Hotti hay pfilang na ja un amat hi natoy ti un chah gway amat heto hi omempfalay? Ja me'chagkha khu ja mumpfahig hi ahagwa na an hi Sarah. Muti anong ja agkhuy nunharhalinchugwa hini pammati na chin ingkarin ApoJos.

²⁰ Agkhuy injudjujan Abraham chin pammati na ay ni karin Apo Jos muti unot pfimmi'pfi-ah ja khun mundayaw ay hija.

²¹ Ma-id i na punharhalinchugwaan an hi Apo Jos ja gway apfalinana an mangpa-annung chin ingkari na.

²² Hijaot un impfilang Apo Jos hija hi magpong khapo hi pammati na.

²³ Muti hitay nangarjana hi, "Impfilang Apo Jos hi magpong" ja pfu-un hi Abraham ja angkhay chi hapitona

²⁴ ti midchum ta-o. Ti ipfilang chita-o hi magpong nu mamati ta-o ay Apo Jos an nummahu ay Apo ta-o an hi Hesus.

²⁵ Inapfulut Apo Jos an matoy hi Hesus khapo hi pfahor ta-o, ja minahuwana, ta mipfilang ta-o hi magpong hi pannig na.

5

En-atoy Hesu Kristo hana napfahulan

¹ Hotti ad ugwani ja impfilang chita-o ay Apo Jos hi magpong khapo hi pammati ta-o, hijaot un ta-o ne'-oh-ohha ay hija khapo chin enat Hesu Kristo an Apo ta-o.

² Ja khapo ay tay an enat na ja inidchum chita-o an mi'takhu ay tay khohkhoh Apo Jos. Ja mun-an-anla ta-o an munhood ay ni pangpfagpfagtuwan Apo Jos ay chita-o.

³ Pfu-un hay hato ja angkhay chi i ta-o pun-an-anlaan muti mun-an-anla ta-o khu hato punlikhatan ta-o. Ti anila ta-o an hay hato an likhat ja ipfunga nay anuh ta-o an mangedpor.

⁴ Ja nu gwa ay chita-o hini anuh an mangedpor, hot apfuluton chita-o ay Apo Jos. Ja nu inapfulut chita-o, ja munchomo' ta-o an mipapfagpfagto.

⁵ Ja achi ta-o mapfa-inan an nunchomo' hato an ingkarin Apo Jos, ti inannila ta-o hini nunhegla an pamhod na khapo ay ni Espiritu Santo an inchat na ay chita-o.

⁶ Ma-id olog ta-o an manakhu ay tay achor ta-o muti ay nuy ene'chan Apo Jos an timpo, ja hennag na hi Kristo ta natoy ta hena'pfatana hini dusan ni pfahor ta-o an napfahulan an tatakhu.

⁷ Ja nalikhat an i e-atoy ni ohan takhu hini ibpfa na an takhu ta takhuwona, anong un maphod hini ugalin nuy takhu an e-atoy na. Anong nin ja gway mangedpor ta e-atoy na hay takhu an ma'-aphod chi ugali na.

⁸ Muti impatikhaw Apo Jos hitay ma-id ipadchungana an pamhod na ay chita-o. Ti khun ta-o pay pfumahor ja en-atoy chita-o ay Kristo ta takhuwon chita-o.

⁹ Hotti nu impfilang chita-o ay Apo Jos hi magpong khapo chin chalan Kristo an nunajuh chin natajana, om-omod an haniyan chita-o khu ay Kristo ay ni pundusaan Apo Jos hana napfahulan.

¹⁰ Ti umannung an chin hopapna ja chita-oy pfuhur Apo Jos. Muti ad ugwani ja penogpog na chin pfuhur ta-o ay hija hichin nang-atajan ni Empfalay na an hi Hesu Kristo. Ja tan ad ugwani an ne'-oh-ohha ta-o ay Apo Jos, ja om-omod pay an mi'takhu ta-o khapo chin nummahuwan Kristo.

¹¹ Hay oha khu ja mun-an-anla ta-o ay ni ne'-oh-ohhaan ta-o ay Apo Jos, ti khapo ay Apo Hesu Kristo ja numpfalinon chita-o hi khayyum Apo Jos.

Hini pfungan ni pfahor Adam ja patoy, muti ay Kristo ja pi'takhuwan

¹² Napfahulan an amin chi tatakhu heto lota khapo ay ni oh-ohha an takhu an hi Adam an pfimmahor chin hophopapna. Ja khapo ta pfimmahor ja ipfunga nay atajan. Hijaot un an amin chi takhu ja matoy, ti ne'pfahor ta-o ay Adam an nangholag ay chita-o an amin.

¹³ Nete-a chin timpon Adam ja immali chi pfahor ay tay lota, anong un chin agkhuy pay nichatan ni urchin Moses. Hotti pfu-un hini nama'-iyan cha hana urchin hini pfimmahulan cha.

¹⁴ Muti anong un ma-id urchin Apo Jos hi pina'-i cha an amat ay Adam an intulli na chin in-urchin Apo Jos ay hija, ja ma-innila an khun cha chamchama pfumahor, ti nete-a ay Adam ja ingkhana ay Moses ja khun cha matoy.

Hi Adam ja etalato na hi Kristo an ingkarin Apo Jos an umali heto lota ay ni timpo an ene'cha na.

Ti hini enat cha an chugwa ja gway na-at na an amin hana tatakhu.

¹⁵ Muti achi' allon hi numpadchung hini pfun-gan ni enat cha, ti munnaud an nat-on hini khohkhoh Apo Jos ay ni pfahor Adam. Khapo chin pfahor chin oha an takhu an hi Adam, ja impfunga nay atajan ta-o an amin an tatakhu. Muti ot-ottong hini khohkhoh Apo Jos, ja khapo ay ni khohkhoh tay oha an takhu an hi Hesu Kristo ja cho-or hana engkhohkhohan Apo Jos an nipfilang hi magpong.

¹⁶ Ja nat-on khu hitay khohkhoh Apo Jos ay nuy pfahor Adam. Ti chimmalat chin oh-ohha an pfahor Adam ja napfahulan an amin chi tatakhu ja nahugi cha an madusa. Muti nat-on hitay khohkhoh Apo Jos. Ti anong un cho-or chi pfahor chi tatakhu ja mapfalin an mapakawan cha hot mipfilang cha hi magpong hi pannig Apo Jos.

¹⁷ Umannung an chimmalat chin pfahor nuy oha an takhu an hi Adam ja matoy an amin chi tatakhu. Muti munna'naud an napfakor chin enat nuy oha an takhu an hi Hesu Kristo. Ti khapo ay hija, ja an amin hana mangagwat ay ni otong an khohkhoh Apo Jos ta mipfilang cha hi magpong hi pannig na, ja mi'takhu cha ad langit an mi'-ap-apo ay Hesu Kristo.

¹⁸ Chimmalat chin oha an pfahor chuy oha an takhu an hi Adam ja nahugi an amin chi tatakhu an madusa. Muti khapo chin magpong an enat Kristo an nange-atoy hana pfahor, ja mapfalin an mipfilang hana tatakhu hi magpong hi pannig Apo Jos hot mi'takhu cha hi ma-id pogpogna.

¹⁹ Ja khapo ay ni oha an takhu an hi Adam an

nanglukhangeh ay Apo Jos ja numpfalin an amin chi tatakhu hi napfahulan. Muti khapo ay ni oha an takhu an hi Hesu Kristo an na'na-unnud ay Apo Jos ja cho-or chi mumpfalin hi magpong.

²⁰ Chin nangpa-innilaan Apo Jos ay ni urchina ay Moses ja emmomod an nipatikhaw hana cho-or an pfimmahulan chi takhu. Muti anong un munnaud hini pfahor chi takhu ja achi na ilahiyan hini munna'naud an khohkhoh Apo Jos.

²¹ Amat hi emmapfak hini pfahor an nangpfung hi atajan an amin chi tatakhu, muti napfak khapo ay ni khohkhoh Apo Jos. Ad ugwani ja hitay khohkhoh Apo Jos chi mangab-afak ti, khapo chin enat Apo ta-o an hi Hesu Kristo, ja mipfilang ta-o hi magpong hi pannig Apo Jos, hot mi'takhu ta-o hi ma-id chi pogpogna.

6

Natoy ta-o hi pfahor muti mi'takhu ta-o ay ni pfakhu an pi'takhuwan

¹ Unchani chah ja gway mangali hi, ti nu amat hina ja etortoloy ta-o an khun pfumahor ta omom-omod pay an ekhohkhohan chita-o ay Apo Jos.

² Achi mapfalin an amat heto. Ti nawaya-an ta-o hi apfalinan chi pfahor an mangchachalan ay chita-o, ja napogpog hini napfahulan an pi'takhuwan. Hotti anagkha ta i ta-o khu mi'takhu hi pfahor?

³ Ani'ila ju mit an chin numpabautisaran ta-o ta ma-innila an nidchum ta-o ay Kristo, ja nidchum ta-o khu ay hija an natoy.

⁴ Hotti hini oma'-atan tay numpabautisaran ta-o ja nidchum ta-o ay Kristo an natoy ja nilupfu'. Ja nummahu hi Kristo khapo ay ni apfalinan Ama na, hotti ni'mahu ta-o khu ta mi'takhu ta-o ad ugwani ay tay pfakhu an pi'takhuwan.

⁵ Nidchum ta-o ay Kristo chin natajana hotti umannung an midchum ta-o khu chin nummahuwana.

⁶ Anila ta-o an chin nihikhud an atatakhu ta-o ja nidchum an nepfakhat chin kros Kristo ja napogpog chin napfahulan an kinatakhu ta-o, hot achi ta-o mahpay himpfut tay pfahor an nangakha'-utan ay chita-o.

⁷ Ti hini takhu an natoy ja nawayawaya-an ay ni apfalinan chi pfahor.

⁸ Nidchum ta-o an ne-etoy ay Kristo hotti mamati ta-o an nidchum ta-o ay ni nahamad an pi'takhuwana.

⁹ Anila ta-o an nummahu hi Kristo ja angkhaynana an achi mahpay matmatoy ja ma-id chi apfalinan chi patoy ay hija.

¹⁰ Ti chin natajana ja napfalin an enapfak na an amin chi apfalinan chi pfahor. Hotti angkhaynana an achi khahin una ipiggwa an matoy. Ja ad ugwani an nummahu ja gawwa an matattakhu an khun mangat ayni pa-idaydayawan Apo Jos.

¹¹ Hotti chita-o khu, ja ipfilang ta-o hini achor ta-o an amat hi natoy, ti tenaynan ta-o hini pfahor an nangakha'-utan ay chita-o. Ja ad ugwani ja mi'takhu ta-o an khun mangchat hi dayaw ay Apo Jos khapo hi nidchuman ta-o ay Hesu Kristo.

¹² Hitay achor ta-o ja emmengha an khun pfumahor. Muti ad ugwani ja mahapor an achi ju apfuluton an hini pfahor chi mangpadchong ay cha'ju ta aton ju hini napukhit an penhod chi achor.

¹³ Achi ta-o e-agwat hitay achor ta-o, anong un hay ohah alimatong na, ta atonay napukhit, ta un ta-o gwot e-agwat ay Apo Jos hitay achor ta-o ja an amin hini alimatong na an mangat hi maphod. Ti hitay chi amatan ni takhu an nipfilang hi natoy muti inchatan Apo Jos hi pfakhu an pi'takhuwana.

¹⁴ Hotti ma-id apfalinan chi pfahor an mangpadchong ay chita-o ti achi ta-o mi'takhu khapo hi pangunuchan hi urchin muti mi'takhu ta-o khapo hi khohkhoh Apo Jos.

Nawayawaya-an ta-o hi pfahor

¹⁵ Unchani chah ja gway mangali hi, nu amat hina ja etortoloy ta-o an khun pfumahor ti mi'takhu ta-o ay ni khohkhoh Apo Jos an pfu-un ay ni pangunuchan hi urchin. Achi mapfalin an amat heto.

¹⁶ Anilam an hini khun mu unuchon ja hijay nang-inhimpfut ay he-a ta unuchom hini allona. Nu etoloy ta-o an khun pfumahor ja amat ta-o hi himpfut tay pfahor, ja ma-id uchumna hi ipfunga na nu pfu-un hini pundusaan Apo Jos ay chita-o hi ma-id pogpogna. Hay maphod ja ichat ta-o hitay pi'takhuwan ta-o ay Apo Jos an mangunud ay ni penhod na. Hot ipfunga nay pi'takhuwan an magpong hi pannig na.

¹⁷ Otong chi punyamana' ay Apo Jos an anong un aju himpfut chi pfahor chin hopapna muti ad ugwani ja hinahalichit ju an khun unuchon hana umannung an tudtuchu an nituchu ay cha'ju.

¹⁸ Ja nawayawaya-an aju ay ni apfalinan chi pfahor ta ad ugwani ja hini magpong chi mangpadchong ay ni pi'takhuwan ju.

¹⁹ Tan in-arig u hitay oma'-atan chi himpfut ja ap-apo ta nalaka hi ma-awatan chi tatakhu, ti achi aju maka-awat hay hato na-unig an khun u ituchu. Ipiggwa' an allon hi, chin hopapna ja inapfulut ju an hana napupukhit chi mangpadchong ay ni pi'takhuwan ju ja emmala aju an mangat hi napukhit. Hotti ad ugwani ja apfuluton ju an hini maphod chi mangpadchong ay ni pi'takhuwan ju hot khun pompomhod hini magpong an pi'takhuwan ju ay Apo Jos.

²⁰ Chin hopapna an himpfut aju pay hi pfahor, ja achi mapfalin ay cha'ju hini magpong an pi'takhuwan.

²¹ Muti ngay tugwali linagpfu ju an nangat hay hachi pfahor an pfuma-inan ju ad ugwani? Hay adusaan ay Apo Jos chi pumpfanakhana.

²² Muti ad ugwani ja nawayawaya-an aju hi pfahor ja numpfalin aju hi himpfut Apo Jos ta hijay unuchon ju. Hot ipfunga na hini magpong an pi'takhuwan ju an hay i na pumpfanakhan ja hini pi'takhuwan ad langit an ma-id chi pogpogna.

²³ Hini lagpfun chi napfahulan ja atajan an hija hini i-achawwiyan ta-o ay Apo Jos ja ingkhana. Muti hini khohkhoh Apo Jos hana mamati ay Hesu Kristo ja pi'takhuwan an ma-id pogpogna.

7

Nawayawaya-an ta-o ay ni urchin an nanghimpfut ay chita-o

¹ A-akhi, anila' an ma-awatan ju hitay uja' allon an oma'-atan chi urchin. Hotti anila ju an hini apfalinan chi urchin ja miherpfi hana mamattakhu ja angkhay.

² Nu khulat ta hini pfupfai an gway ahagwa na, ja hay allon ni urchin ja me'-adchum ay ni ahagwa na. Muti nu khulat na ta matoy hini ahagwa na an lala-e ja ma-id ma-alin tay urchin. Hotti mapfalin an mangahagwa khu.

³ Hotti allon ta-o hi immilugtap hini pfupfai an mamattakhu pay hini ahagwa na ja ay ne'-op hi oha an lala-e. Muti natoy ayya hitay ahagwa na ja ma-id ma-alin tay urchin ti nawayawaya-an. Hot achi pfumahor hi lugtap nu marhin khu.

⁴ Amat mit hina ay cha'ju, a-akhi, an ne-etoy aju ay Kristo, hotti nawayawaya-an aju ay ni apfalinan ni urchin an manugi ay cha'ju. Ja nidchum aju ay hija an nummahu ta gway aton ju an munserbi ay Apo Jos.

⁵ Chin hopapna ja khun ta-o unuchon hana napukhit an penhod chi achor, ja tan emmom-omochagkhu hitay pamhod ta-o an mangat hi pfahor khapo hi nanginnilaan ta-o ay ni urchin. Ja hini ipfungan ni khun ta-o aton ja hini atajan ta-o ja adusaan ta-o ay Apo Jos hi ma-id pogpogna.

⁶ Muti ad ugwani, khapo hi nidchuman ta-o ay Kristo chin natajana ja nawayawaya-an

ta-o ay ni urchin an nanghimpfut ay chita-o. Hotti hini punserbiyan ta-o ay Apo Jos ad ugwani ja agkhuy nepognad ay ni khun ta-o pangunuchan hi urchin, ti un pfungan ni pfakhu an pi'takhuwan an inchat ni Espiritu Santo ay chita-o.

Magpong hitay urchin muti ipatikhaw na hini oma'-atan chi pfahor

⁷ Unchani ja hay nomnomon ju ja hay allo' ja napukhit hitay urchin. Achi, an maphod. Muti hitay urchin ja ipa-innila na ay ha-in hini oma'-atan chi pfahor. Amat koma ay tay allon tay urchin hi nangarjana hi, "Achi aju omamnaw." Nu ma-id koma hitay an urchin ja agkhuy u anila an pfahor chi khun omamnaw.

⁸ Muti khapo ta una' napfahulan ja amat hi pfimmi-ah hini pfahor an gwa ay ha-in hi nanginnilaa' ay tay urchin, ja narmu agkhu chi cho-or hi uja' omamnagwan. Muti nu ma-id hitay urchin ja ma-id pfi-ah tay pfahor an mamalud ay ha-in.

⁹ Chin agkhuy u pay nanginnilaan ay ni penhod tay urchin an hapiton, ja mappokha' ay ni khun u pe'pe'-at. Muti un u agkhu na-awatan hini penhod tay urchin an hapiton ja matikhaw an un otong hini pfahor u, ja na-awata' an hay pfilang u ja una' nanattoy hi pannig Apo Jos.

¹⁰ Ja tayya an hitay urchin an mangtuchu hi hay aton ta mi'takhu ta-o ay Apo Jos, ja hijay nanumarja ay ha-in an matoy khapo hi achi' khun pangunuchan ay tay urchin.

11 Ja khapo ta una' napfahulan ja na-apfuwa'. Ti khemho' gwot una' mumpfalin hi magpong khapo hi pangunucha' hi urchin. Muti najunaot ja khun u pa'-iyon hana urchin hot nahumarjaa' an matoy.

12 Hotti ma-id i ta-o pamahigwan ay tay urchin ti narpu ay Apo Jos, ja an amin hana urchina ja nasantuwan ja magpong ja maphod.

13 Un chah hay podhona an hapiton ja hitay maphod an urchin Apo Jos ja hijay mangedchong hi tatakhu ay ni i cha atajan, an hija hini adusaan cha hi ma-id pogpogna? Achi amat heto, ti hini nangedchong ay chita-o ja hitay pfahor ta-o. Hay hato urchin ja maphod, muti khapo ta khun ta-o pfumahor ja hitay urchin chi usaron Apo Jos an manugi ay chita-o. Hotti khapo ay tay urchin, ja mipatikhaw hini munlinapoh an impukhit chi pfahor.

Ma-id apfalinan ta-o an mangat hi maphod nu achi tomolong hi Hesu Kristo ay chita-o

14 Anila ta-o an hay hato urchin ja me'-annolot ay ni penhod Apo Jos ti hijay narpugwan cha. Muti ay ha-in ja nihikhud hitay pfahor an gwa ay ha-in ja oma'-ata' hi himpfut chi pfahor.

15 Achi' ma-awatan hitay achor u. Ti hana maphod an penhod u an aton ja achi' khun aton, ja hinujagkhu khun u pfuhulon an napukhit an achi' podhon an aton, ja hija agkhu chi khun u aton.

16 Nu khun u pfuhulon hay hato napukhit an khun u aton ja matikhaw an ay tay nomnom u ja apfuluto' an maphod hitay urchin.

17 Achi' khun khurkhulaton an khun aton hay hato muti hini napfahulan an atatakhu' chi khumapo hi pangata'.

18 Anila' an amin hini gwa ay ha-in ja ma-id oh-ohhah maphod hi pannig Apo Jos. Gwa hitay pamhod u an mangat hi maphod muti khuna' matu'chud ti ma-id olog u an mangat.

19 Ti achi' khun aton hana maphod an penhod u an aton ja hinujagkhu napukhit an achi' podhon hini khun u aton.

20 Hotti nu hitay chi oma'-atana ja achi' khurkhulaton an khun mangat hi napukhit muti amat hi khuna' makhujud ay tay pfahor an nihikhud ay tay achor u.

21 Hotti hitay chi matikhaw u hi oma'-atana, an podho' ayya an mangat hi maphod hon timmu'chud hini pfahor an gwa ay ha-in.

22 Ti ay tay nomnom u ja podpodho' hini urchin Apo Jos

23 muti natikhaw u an nat-on hini khun mangpadchong ay tay achor u, an hija hitay napfahulan an atatakhu' an mi'khukhubpfat ay tay urchin Apo Jos an podpodho', hot khuna' pfumahor. Hotti una' tugwali amat hi himpfut chi pfahor.

24 Haw he-a pay hitay amat heto an pi'takhuwan! Ti tan hitay napfahulan an achor ja ijuy chita hi atajan ja nga chah chi manakhu ay ha-in?

25 Otong chi punyamana' ay Apo Jos ti khapo chin enat Hesu Kristo an Apo ta-o ja hijay nanakhu ay chita-o.

Hotti hitay chi oma'-atana, an ay tay nomnom

u ja podho' an unuchon hato urchin Apo Jos muti khapo ta napfahulana' ja khuna' pfumahor.

8

Hini pi'takhuwan an khun epapto' ni Espiritu Santo

¹ Hotti ay chita-o an nipfilang hi magpong khapo hi nidchuman ta-o ay Kristo Hesus ja achi ta-o mahugi an madusa.

² Ti khapo chin enat Kristo Hesus an nange-atoy ay chita-o, ja nagwacha-an ta-o hi pfakhu an pi'takhuwan an inchat ni Espiritu Santo. Hitay Espiritu chi nama'-i ay ni apfalinan chi pfahor an namabpfalud ay chita-o ja mang-uy ay chita-o hi atajan.

³ Hini ayya urchin ja ma-id olog na an mama'-i ay ni apfalinan chi pfahor ti un ta-o tatakhu an napfahulan ja ma-id olog ta-o an mangat an amin hay hato in-urchin Apo Jos. Muti hini achi ma-at tay urchin ja enat Apo Jos. Hennag na hini Empfalay na an numpfalín hi takhu an amat ay chita-o ta nepallog hija an nadusa khapo hi pfahor ta-o. Ja hitay chi enat Apo Jos an nama'-i ay ni apfalinan chi pfahor an mamabpfalud ay chita-o an tatakhu

⁴ ta gway aton ta-o an mi'takhu an mangunud an amin hana nahamad an in-urchin Apo Jos. Ja hini aton ta-o an mangunud ja achi ta-o unuchon hana napukhit an penhod chi achor ta un ta-o mi'takhu ay ni penhod ni Espiritu Santo hi i ta-o pi'takhuwan.

⁵⁻⁶ Hini takhu an khun mangunud ay ni napukhit an penhod ni achor na, ja hay hana chi

khuna nomnomnomon ta hijay at-atona. Ja hini ipfungan chi amat heto ja atajan hi ma-id chi pogpogna. Hini ayya takhu an mangunud ay ni Espiritu Santo, ja hini penhod niEspiritu chi mun-o-onan ay ni nomnom na. Ja hay ipfunga na ja malenong an nomnom ja pi'takhuwan an ma-id pogpogna.

⁷ Hana tatakhu an hay epa-ennongan cha ja hana napukhit an penhod chi achor ja pfuhur Apo Jos hini amat heto. Ti un cha tugwali ilukhangeh hitay urchin Apo Jos ja ma-id olog cha an mangat ay ni penhod na.

⁸ Hay hato takhu an khun mangunud ay ni penhod ni achor cha ja ma-id oh-ohha hi ma-at cha an mangpachenor ay ApoJos.

⁹ Muti cha'ju ayya, ja pfu-un hana penhod chi achor chi khun mangpacto' ay cha'ju ti nagwacha an aju ay ni Espiritu Santo, ja hijay khun mangpadchong ay ni pi'takhuwan ju ad ugwani. Nu khulat ta hay takhu an ma-id ay hija hini Espiritu Santo an narpu ay Kristo, ja pfu-un takhun Kristo hija.

¹⁰ Muti nu gawwa hi Kristo ay chita-o, anong un matoy hitay achor ta-o khapo hi pfahor, ja mi'takhu ta-o, ti impfilang chita-o hi magpong ay Apo Jos.

¹¹ Ja khapo ay ni apfalinan ni Espiritu Santo ja minahuwan Apo Jos hi Hesu Kristo, hotti amat hina khu, anong un ta-o matoy, ja takhuwon khu Apo Jos hitay achor ta-o, khapo ay ni apfalinan ni Espiritu na an gwa ay chita-o.

¹² Amat heto, a-akhi, hini enat Apo Jos. Hotti hay mahapor ja pfu-un hana napukhit an pen-

hod tay achor chi mangpapto' ay chita-o ta hini Espiritu Santo.

¹³ Ti nu etoloy ta-o an khun unuchon hana napukhit an penhod chi achor ja achi mehalla an dusaon chita-o ay Apo Jos hi ma-id pogpogna. Muti nu mumpatolong ta-o ay ni Espiritu Santo ta mapogpog chin napfahulan an kinatakhu ta-o, ja magwacha an ta-o hi pi'takhuwan an ma-id pogpogna.

¹⁴ An amin hana echalan ni Espiritu Apo Jos ja chichay empfapfalay Apo Jos.

¹⁵ Ti hitay Espiritu Santo an gawwa ay chita-o ja agkhuy chita-o numpfalinon hi himpfut ta tomatta-ot ta-o ay Apo Jos khapo hi pfahor ta-o. Muti numpfalinon chita-o hi empfapfalay Apo Jos. Hijaot un mapfalin an allon ta-o hi "Ama" ay hija.

¹⁶ Ja hitay an Espiritu chi muntihikhu ay tay nomnom ta-o an umannung an empfapfalay chita-o ay Apo Jos.

¹⁷ Ja khapo ta empfapfalay chita-o ay Apo Jos ja midchum ta-o ay Kristo an mangala hana munaphod an pfanoh. Anila ta-o an umannung hitay ti inapfulut ta-o an mapalikhatan ta-o an oma'-at chin na-at ay Kristo ta midchum ta-o khu ay ni apfagtona.

Hahadchon ta-o hini pamaligwan Apo Jos an amin hi gwacha

¹⁸ Ti ay ha-in ja anong kay kaen ja hen-om hay hato punlikhatan ta-o ad ugwani, ti achi agkhu ni' me'nong ay ni pangpapfagtuwan Apo Jos ay chita-o hi uchum chi arkhaw.

19 Ja an amin hato matittikhaw an limmun Apo Jos ja me'hohhood cha ay ni timpo an pangpatikhan Apo Jos ay ni haad ta-o an empfapfalay na.

20 Ti hay hato matittikhaw an limmun Apo Jos ja narman chin maphod an panuh cha chin hophopapna. Muti un chah chicha chi nunnomnom ja emmat heto, an un hitay chi ene'chan Apo Jos hi atona, muti achi munchochodcha ja ingkhana.

21 Umali han arkhaw an anong un hay hato limmun Apo Jos ja ipapfakhu na ta mapogpog hini i cha apa'-iyan ja apfulu-an. Hotti mipfu-aan cha an amat ay chita-o an empfapfalay Apo Jos ay nuy arkhaw an pangpapfagtuwana ay chita-o.

22 Ja anila ta-o an hay hato limmun Apo Jos, an nete-a chin hophopapna ja ingkhana ad ugwani ja khun cha mun-ajomom an amat hi pfupfai an mumpalikhat an tomo'khong.

23 Ja pfu-un hay hato matittikhaw chi mumpalikhat ja angkhay, ti anong un chita-o an nichatan ay ni Espiritu, ti hitay Espiritu chi pfilang na an nahhun an inchat Apo Jos ay chita-o an namati. Ja mun-ajomom ta-o heto puhu ta-o an manghehemad an mamannod ay ni timpo an pangpatikhan Apo Jos ay ni haad ta-o an empfapfalay na, ja panukatana ay tay achor ta-o hi hay achi matmatoy.

24 Hitay chi hahadchon ta-o nete-a chin namatiyan ta-o. Agkhuy na-at hay hato, hijaot un ta-o hahadchon. Ti nu napfalin ayya an na-at ja ngay i ta-o hahadchon?

25 Muti khapo ta agkhuy pay na-at hay hato ja

an-anuhan ta-o an munhohhood ingkhana hi a-atana.

²⁶ Hitay punchomo-an ta-o ay ni mamahhod an pi'takhuwan ta-o ay Apo Jos ja khun chita-o papfi-ahon. Ja amat hina khu an gwa hini Espiritu Santo an tomolong ay chita-o an amin hi pungkulangan ta-o. Amat ay ni aton ta-o an mungkalalag an ma-id anila ta-o ay ni penhod Apo Jos hi i ta-o epfokha. Muti hitay Espiritu chi tomolong ay chita-o an khun mun-ajomom an mangali ay Apo Jos hana achi ma-ali hi hapit.

²⁷ Ja hi Apo Jos an nanginnila ay tay nomnom ta-o ja anila na khu hini nomnom ni Espiritu na. Ti hana khun ekalalag ni Espiritu ay chita-o an tatakhu na, ja me'-annolot ay ni penhod na.

²⁸ An amin chi hay ma-at ja pumpfalinon Apo Jos hi aphochan ta-o an namati an mammamhod ay hija ja an enajakhana ta mipa-annung hini penhod na an ma-at ay chita-o.

²⁹ Nete-a chin hophopapna ja ini'-ilan Apo Jos hana mumpfalin hi empfalay na. Ja hay hatu chi pinilin Apo Jos hi pumpfalinona hi oma'-at ay Hesu Kristo an Empfalay na ta hi Hesus chi mipfilang hi pangulluwan ta-o an hin-a-agkhi an namati.

³⁰ Ja chita-o an pinili na, ja enajakhana an mamati ay Kristo. Ja chita-o an enajakhana ja nipfilang ta-o hi magpong hi pannig na khapo ay tay namatiyan ta-o ay Kristo. Ja an amin ta-o an impfilang na hi magpong ja ma-id ehallaana an ipapfagpfagto chita-o ay Apo Jos.

Ma-id mang-achawwi ay chita-o ay ni pamhod Kristo

³¹ Hotti hitay chi ma-awatan ta-o. Nu gwacha hi Apo Jos ay chita-o, ja ngachah chi hay pfuluhur hi mangapfak ay chita-o?

³² Anong un hini mismo an Empfalay na ja agkhuy na in-ikot ta inapfulut na an natoy hija khapo ay chita-o. Nu inchat Apo Jos hitay Empfalay na ja una chah achi pi-idchum an ichat an amin chi mahapor ta-o?

³³ Anong un gway manghaliw ay chita-o an pinilin Apo Jos, ja achi mangapfak, ti impfilang chita-o ay Apo Jos hi magpong.

³⁴ Ja ngay mangchalom ay chita-o? Hi Kristo ja natoy, ja nummahu, ja timmalakhuy ad langit, ja inumpfun ay ni nun-appit hi agwan Jos Ama, ja hijay khun mangelalakhan ay chita-o.

³⁵ Hotti ma-id chi hay oha hi gway apfalinana an mang-achawwi ay chita-o ay ni otong an pamhod Kristo. Anong un cho-or chi punlikhatan, ja pumalikhat, ja anong un ma-id anun, anong un ta napubli, anong un gway tomattataot ja pomatoy, muntortoloy ta-o chamchama ay ni otong an pamhod Kristo.

³⁶ Hana amat heto an likhat chi hinapit tay impatula' Apo Jos hi nangarjana hi, "Khapo hi ni'-unuchan mi ay he-a, Apo, ja un mi hahangkhaon chi atajan hi a-arkha-arkhaw.

Mipadchung ami hi karnero an nehahagkhana an maparti." *

³⁷ Muti anong un amat heto chi apalikhatan ja omapfak ta-o an omapfak khapo ay Kristo an

* **8:36 8:36** Psalms 44:22

otong chi pamhod na ay chita-o.

³⁸ Ja munchomo-a' an umannung an, anong un hini patoy, ja hana likhat tay pi'takhuwan, ja hana angher, ja hana dimonyo, ja hana khun ma'ma-at ad ugwani ja uchum chi arkhaw, ja hana uchumna an gway apfalinana heto lota,

³⁹ ja ad uchu, ja ad Chalom, ja an amin hana matigtikhaw, ja ma-id chi oha ay cha tay hi gway apfalinana an mang-achawwi ay chita-o ay ni pamhod Apo Jos, khapo hi nidchuman ta-o ay Kristo Hesus an Apo ta-o.

9

Munchokhoh hi punnomnoman Paul khapo hi achi pamatiyan hana papadchung na an Hudju

¹ A-akhi, umannung hitay allo' ay cha'ju. Ti takhuwa' ay Kristo hotti achiya' munlahlah. Ipa-innilan tay konsensia' an empadchong ni Espiritu Santo an umannung hay hato uja' hapiton.

² Hay penhod u hi allon ja tayya an munnaud an munchokhoh hitay uja' punnomnoman khapo hi achi pamatiyan hana papadchung u an Hudju ay Kristo.

³ Aa ja ha-in chi mana'pfat ay ni adusaan cha ay Apo Jos ta mapogpog hitay pi'takhuwa' ay Kristo hu-unot ni' mapfalin ta chichay mi'takhu.

⁴ Chicha hana holag Israel an pinilin Apo Jos hi empfapfalay na. Chichay nangpatikhagwana ay ni pfinang na ja chichay khuna pe'totobpfalan. Chichay nangpa-innilaana hay hana urchina ja nangtuchugwana hana aton cha an mundayaw ay hija. Ja maphod hana ingkari na ay chicha.

⁵ Hachi nangholag ay chicha ja hachi ma-ar-ali an tatakhu chin hopapna. Ja padchung cha an Hudju hini nangholag ay ni narpugwan Kristo ay ni kinatakhu na. HiKristo chi Jos an khun mangpacto' an amin ja hijay madayaw hi ma-id pogpogna. Amen!

⁶ Achi' allon hi ma-id chi hay inuntungpalan hachi karin Apo Jos ay chicha. Ti hini oma'-atana ja achi an amin hana holag Israel ja umannung an tatakun Apo Jos.

⁷ Ja achi an amin hana holag Abraham ja mipfilang cha hi empfalalay Abraham an me'pfanoh hana ingkarin Apo Jos. Ti hitay chin inalin Apo Jos ay Abraham an, "Hi Isaak chi puun hana mipfilang hi holag mu."

⁸ Hay penhod na an hapiton ja hana holag Isaak ja angkhay chi mipfilang hi holag Abraham, ti hi Isaak chi nitu'khung khapo chin ingkarin Apo Jos. Hana ayya holag ni empfalalay Abraham ay ni oha an pfupfai ja achi cha mipfilang hi holag na.

⁹ Ti hitay chin ingkarin Apo Jos an inali na hi, "Malahin chi ohay tagwon hot tikhagwun ju hitay apfalina' ti tomo'khong hi Sarah hi lala-e an empfalay ju."*

¹⁰⁻¹¹ Ja oha khu ja nomnomon ta-o chin inalin Apo Jos chin apo ta-o an hi Isaak. Impa-innilan Apo Jos an hini atona an mumpili ay ni takhu an ekhohkhohana ja pfu-un khapo hi maphod an enat nuy an takhu. Ekhohkhohana khapo ti hinuy chi inhumang na an aton. Ti inhapfin

* **9:9 9:9** Genesis 18:10

Rebeka an ahagwan Isaak chin nun-eper an cha Jakob ay Esau, ja hi Isaak chi ama cha an chugwa. Agkhuy cha pay neto'khong ja ma-id pay oh-ohha hi enat cha hi maphod wenco napukhit,

¹² ja ina'-allin Apo Jos ay Rebeka hi, “Hini pang-pangulluwan ja epadchong nuy uchichiyan.”†

¹³ Ja nitula' khu ay ni Hapit Apo Jos an allona hi, “Pinili' hi Jakob an penhod u muti hi Esau ja chin-ug u.”‡

¹⁴ Un chah hay allon ta-o ja, achi magpong hi Apo Jos ti niya an pinili na hini penhod na an ekhohkhohan? Achi.

¹⁵ Kalintikhan Apo Jos an mangat ay tay, ti hitay chin inali na ay Moses an, “Ekhohkhoha' hana penhod u an ekhohkhohan, Ja nignikhao' hana penhod u an nignikhaon.” §

¹⁶ Hotti hitay chi panginnilaan ta-o an hini namiliyan Apo Jos ay ni ohan takhu ja agkhuy nepognad ay ni penhod nuy an takhu wenco hay maphod hi enat na, ti narpu ay ni khohkhoh Apo Jos.

¹⁷ Ja mapfalin khu an gwa hana uchumna an achi ekhohkhohan Apo Jos, amat ay ni Faraon an chin ari ad Egypt, an nitula' ay tay Hapit Apo Jos chin inalin Apo Jos ay hija an, “Enhaad u he-a hi ari ta mipatikhaw hini otong an apfalina' ay ni ato' an pfumuhur ay he-a, hot munchongor hini ngachan u hi apfuglapfuglay.”*

¹⁸ Hotti matikhaw ta-o an ekhohkhohan Apo Jos hana penhod na an ekhohkhohan ja kalin-

† 9:12 9:12 Genesis 25:23 ‡ 9:13 9:13 Malachi 1:2-3 § 9:15
9:15 Exodus 33:19 * 9:17 9:17 Exodus 9:16

tikhana khu an epapfato hini nomnom chi ohan takhu nu penhod na.

¹⁹ Unchani ja gway mangali hi, “Nu amat hina hi Apo Jos, ja achi na koma papfaholon hana tatakhu, ti umannung an un chah gway apfalinan ta-o an manukatan ay ni inhumang Apo Jos an ma-at?”

²⁰ Achi mapfalin an amat hinay allom. Ti un ta-o takhu ja ngay kalintikhan ta-o an mi'hullig ay Apo Jos? Amat koma ay ni pfuhi, una chah allon ay ni nangapja ay hija hi, “Anagkha ta amat hetoy im enat an nangapja ay ha-in?”

²¹ Achi mapfalin hini amat heto. Ti hini mangapja hi pfuhi ja ikhad hija ay ni penhod na an oma'-atan ni ephod na. Mapfalin an alana hini oha an natep-or hi uklit ja ephod na hi chugwah kalahin chi pfuhi, hini aha ja pfuher an hinalitan, ja hini aha ja un angang.

²² Oma'-at hina khu ay Apo Jos. Kalintikhana an mangat ay ni penhod na an aton. Podhona an ipatikhaw hini pfungot na khapo hi pfahor ja hini apfalinana an mangdusa hana tatakhu an pfimmahor. Muti inan-anuhana hana khumapo hi pfimmungtana an chicha hana nehnot chi apa'-iyan cha.

²³ Ti penhod na an ipa-innila hini ma-id ipad-chungana an dayaw na ay chita-o an penhod na an ekhohkhohan, an ene'cha na an mi'takhu ay ni maphod an pi'takhuwan ad langit.

²⁴ Ja chita-o hini allona an ekhohkhohana ti enajakhan chita-o. Ja pfu-un cha'mi an Hudju ja angkhay chi na-ajakhan ti midchum aju khu

an Hentil.

²⁵ Hitay chi inalin Apo Jos ay tay impatula' na ay ni profeta an hi Hosea,

“Ipfilang u hi tatakhu' hana agkhuy u impfilang chin hopapna,

Ja chin nasyon an pfinuhur u ja podpodho' chicha ad ugwani.” †

²⁶ Ja oha khu hi impatula' ApoJos ja,

“Hay hana pfuglay an agwacha an hana tatakhu an nangarja' hi pfu-un tatakhu' chicha,

Ja machakngan han arkhaw hi pangalla' ay chicha hichi hi ipfilang u chicha hi emp-fapfalay u, ha-in an Jos an mamattakhu hi ma-id pogpogna.” ‡

²⁷ Ja hachi ayya Hudju an holag Israel, ja hitay chin impadtun Isaiah hi nangarjana ay chicha chin nahop hi,

“Anong makay un amat hi pfilang chi panag hichi baybay chi pfilang ta-o an holag chi Israel, ja un ta-o tortollo an takhuwon ApoJos.

²⁸ Ti un himpfumagkhaot ehemad Apo Jos an dusaon hana tatakhu heto lota.” §

²⁹ Ja gwa khu hitay inalin profeta Isaiah an,

“Oma'-at ta-o koma hana tatakhu ad Sodom ja ad Gomorah an dinusan Apo Jos ja na-umah cha an amin.

Muti khemmohkhoh hitay Napfagto an Jos, ja hinalimunana han tortollo ay chita-o ta achi mapogpog hitay holag ta-o.” *

† 9:25 9:25 Hosea 2:23 ‡ 9:26 9:26 Hosea 1:10 § 9:28 9:28
Isaiah 10:22-23 * 9:29 9:29 Isaiah 1:9

Hini agkhuy namatiyan hachi Hudju ay Hesu Kristo

³⁰ Hotti hitay chi penhod u an ipa-innila. Hay hana Hentil an agkhuy cha enhehemad an hingiton nu ngay aton cha an mipfilang hi magpong ay Apo Jos, ja emmat an impfilang na chicha hi magpong khapo hi namatiyan cha ay Kristo.

³¹ Muti hana holag Israel an nanghehemad an mangunud ay ni urchin Moses ta mumpfalín cha hi magpong hi pannig Apo Jos ja natu'chud cha.

³² Anagkha tugwali ta amat heto? Khapo ta nunhochor cha ay ni pangunuchan cha ay ni urchin ta mipfilang cha hi magpong hi pannig Apo Jos. Ja agkhuy cha anila an hana ipfilang Apo Jos hi magpong ja hana namati ay Hesu Kristo. Pfomopfohor cha ay Kristo, ti amat hi pfato an humalipadchung ay chicha.

³³ Hitay chin impatula' Apo Jos ay nuy Hapit na hi nangarjana hi,

“Tikhan ju, epognad u han pfato hina ad Sion an ahalipadchungan chi tatakhu,

Ja hijay mangkhah ay chicha.

Muti hana mamati ay hija ja ma-id chi hay i cha pipfapfa-inan.” †

10

Mi'takhu ta-o khapo hi pammati ay Hesu Kristo

¹ A-akhi, achi anhan hitay pamhod u an mi'takhu hay hato papadchung u an Hudju, ja hijah tay hini e-arkhaw u an ekalalag ay Apo Jos.

† 9:33 9:33 Isaiah 28:16

² Achi mehaot an matikhaw an pi'hahalichit cha an munserbi ay Apo Jos muti achi cha ma-awatan hini penhod Apo Jos hi aton cha an munserbi.

³ Ti achi cha penhod an annilaon hini enat Apo Jos ta mipfilang hana tatakhu hi magpong hi pannig na, ja hinujagkhu pa-ennongan cha ja hini pangunuchan cha ay ni urchin Moses ta magpong cha koma. Hotti agkhuy cha inapfulut chin inalin Apo Jos hi aton ta mipfilang ta-o hi magpong.

⁴ Ti, khapo chin enat Kristo, ja napogpog hini punhocholan ta-o hi urchin ta an amin hana mamati ay hija ja chichay mipfilang hi magpong.

⁵ Hitay chin intula' Moses an aton chi takhu an mumpfalin hi magpong khapo hi pangunuchan hi urchin, an "Hini takhu an mangat an amin hay hato urchin, ja mi'takhu ay Apo Jos hi ma-id pogpogna."*

⁶ Muti hana tatakhu an nipfilang hi magpong khapo hi pammati na ja me'-ampoy cha ay tay impatula' Apo Jos ay Moses an "Achi ta-o allon hi, 'Ngay nin umuy ad langit?' " An hay podhona an hapiton ja gway umuy ta agwitona hi Kristo an umali an manakhu ay chita-o.

⁷ "Ja achi ta-o khu allon hi, 'Ngay nin umuy ad Chalom an gwachaan hana nun-atoy?' "† An hay podhona an hapiton ja gway umuy ad Chalom an i mangagwit ay Kristo. Achi ta-o allon hitay ti napfalin an immali hi Kristo heto lota an manakhu ay chita-o ja nummahu mahpay.

* **10:5 10:5** Leviticus 18:5 † **10:7 10:7** Deuteronomy 30:12-13

⁸ Muti chita-o an namati ay Kristo ja hay allon ta-o ja amat chin intula' Moses an inalin Apo Jos hi, "Agkhuy ni-a-achawwi ay cha'ju hitay tukhun u. Mapfalin ju an nomnomon ja haphapiton."[‡] Ja hitay itukhun Apo Jos ja mahapor an mamati hana tatakhu ay Kristo, ja hija hini khun mi ekasaba.

⁹ Ti nu tihtikhuwan ju an hi Hesus chi Apo ju ja nehamad hini pammati ju an minahuwan Apo Jos hija, ja mi'takhu aju.

¹⁰ Ti hini nehamad chi pammati na ja khuna tihtikhuwan, ja ipfilang Apo Jos hi magpong hot mi'takhu.

¹¹ Ja nitula' ay tay Hapit Apo Jos hi, "An amin chi mamati ay hija ja ma-id chi hay i cha pipfapfa-inan."[§]

¹² Nidchum an amin chi takhu ay tay, an numpapadchung hana Hudju ja hana Hentil. Ti un na-ohha hini Apo ta-o an amin, ja achi mapogpog hini khohkhoh na an amin hana mumpatolong ay hija.

¹³ Ti hitay hini inalin tay Hapit Apo Jos hi nangarjana hi, "An amin hana mumpfokha hi tolong ay Apo Jos ja takhuwona."^{*}

Ma-id pampfar hana Hudju hi achi cha pamatiyan ay Hesu Kristo

¹⁴ Ma-id aton cha an mumpatolong ay Apo Jos nu agkhuy cha namati ay hija. Ja ma-id aton cha an mamati nu ma-id chengchengngor cha hi

[‡] **10:8 10:8** Deuteronomy 30:14

[§] **10:11 10:11** Isaiah 28:16

^{*} **10:13 10:13** Joel 2:32

oma'-atana. Ja ma-id munchongor nu ma-id hay mangaskasaba.

¹⁵ Ja ma-id aton cha an mangaskasaba nu achi honakhon Apo Jos chicha. Muti hay hatu Hudju ayya ja ma-id pampfar cha ti gwacha hana hennag Apo Jos an i nuntuchu ay chicha. Ti impitula' Apo Jos hitay an allona hi,

“Mun-an-anla ta-o hana umali an mangaskasaba hana maphod an impa-innilan Apo Jos.” †

¹⁶ Muti un tortollo hana Hudju an namati ay tay Ebanghelyo. An amat chin inalin Isaiah hi nangarjana hi, “Apo Jos, anagkha mah ta ma-id chi hay namati chin intudtuchu mi?” ‡

¹⁷ Hini ayya armugwan chi pammati ja hini khun punchongolan ay ni Hapit ApoJos. Ja chonglon ta-o hini Hapit Apo Jos khapo hana mangkaskasaba ay ni oma'-atan Kristo.

¹⁸ Un chah agkhuy namati hana Hudju khapo ta ma-id chengchengngor cha? Achi amat heto. Ti gwa han impatula' Apo Jos an allona hi,

“Hana khun cha itudtuchu ja nunchongor an amin ay tay lota, Ja hana inali cha ja nipa-innila an amin hi apfuglapfuglay.” §

¹⁹ Hotti chengngor hachi holag Israel muti un chaakay agkhuy na-awatan? Na-awatan cha, ti

† **10:15 10:15** Isaiah 52:7 ‡ **10:16 10:16** Isaiah 53:1 § **10:18 10:18** Psalms 19:4. Ay nuy Psalm 19:4 ja hana matikhaw an limmun Apo Jos chi khuna hapiton, an chichay manihkihuan ay ni apfalinan Apo Jos an Nampfu. Muti ay tay tula' Apostol Paul an enchalan ni Espiritu Santo, ja khuna hapiton hini pangkaskasabaan ay ni Ebanghelyo hi apfuglapfuglay.

anong un hachi Hentil ja na-awatan cha. Ja gwa han impatula' Apo Jos ay Moses an inali na hana Hudju hi,

“Omaamoh aju ja pfumungot aju nu tikhan ju hini ato' an mangelkhohkhohan hana Hentil an ngongohmolon ju, ti allon ju hi ma-id anila cha ay ha-in.” *

²⁰ Ja hay hato chi nun-emohag Isaiah an inalin Apo Jos hi,

“Chinakngana' hay hana Hentil an achi khun maningit ay ha-in.

Anong un cha agkhuy nunhanhan nu ngay oma'-ata' ja numpatikhagwa' chamchama ay chicha.” †

²¹ Muti hay hato ayya holag Israel ja allon Apo Jos hi,

“Akamoh kaykhu an napfajag hi pangchuchuwagwaa' ay tay ngamoy u ay chicha,

muti una' tugwali ilukhangeh ja pfinuhula' ay chicha.” ‡

11

Hini achi mapogpog an khohkhoh Apo Jos hana Hudju

¹ Hotti un chah hay podhona an hapiton ja chin-ug Apo Jos hana holag Israel an tatakhu na? Achi amat hina. Ti ohaa' khu an holag Israel an engkhohkhohan Apo Jos. Narpuwa' ay Benjamin an holag Abraham.

* **10:19 10:19** Deuteronomy 32:21 † **10:20 10:20** Isaiah 65:1

‡ **10:21 10:21** Isaiah 65:2

² Agkhuy chin-ug Apo Jos hana tatakhu na an pinippili na chin hophopapna. Nomnomon ju chin inalin Elijah an mapfaha ay tay Hapit Apo Jos. Nunlili hija ay Apo Jos khapo hana khun aton hay hana papadchung na an holag Israel, ja inali na hi,

³ “Apo Jos, tayya an penatoy cha an amin hana profetam, ja pina'-i cha hana altar an khun cha pamoolan hi hay idaton cha ay he-a. Ja tan oh-ohhaa' an nataynan an khun mangunud ay he-a, ja anagkha mah ti tan podhona' khu an patajon.”

⁴ Muti amat hetoy enhongpfat Apo Jos ay hija an, “Achi a oh-ohha. Ti gwacha han petoy lipfu an linala-e an pinili' hi tatakhu', ja agkhuy cha ne'dayaw ay nuy pfolor an Baal.”*

⁵ Hitay chi inalin Apo Jos, ja amat hina khu ad ugwani an khapo ay ni khohkhoh Apo Jos ja gwa han tortollo an Hudju an pinili na hi tatakhu na.

⁶ Hotti hitay khohkhoh Apo Jos chi nangpog-nachana chin namiliyana ay chicha, an pfu-un hay maphod an enat cha. Ti nu nepognad ay ni maphod an khun aton ja pfu-un khohkhoh Apo Jos.

⁷ Hay penhod u hi ma-awatan ju, ja hini mano'cho'-or ay chicha an holag Israel ja agkhuy cha chinakngan hini khun cha hingiton. Angkhay hana tortollo an pinilin Apo Jos chi nanakngan. Hana uchumna ja henerngan Apo Jos chin nomnom cha.

⁸ Ti hitay chi hapiton tay impatula' Apo Jos hi nangarjana hi,

* **11:4 11:4** 1 Kings 19:1-18

“Hay dusan Apo Jos ay chicha ja henerngana hini nomnom cha ta achi cha ma-awatan. Ingkhana ad ugwani, anong un gway mata cha ja achi cha tumikhaw, Ja anong un gway inga cha ja achi cha chomngor.” †

⁹ Ja inalin khu Ari David hi, “Matiliw cha koma ay ni khun cha pumpfehtaan an amat hi hagwiti an napfagwor, Wenno hay animar an nakhah hi pfito, ta madusa cha koma.

¹⁰ Maherngan koma hini nomnom cha ta achi cha ma-awatan hini umannung, Ja machamtan cha koma hi cho-or hi likhat ja ingkhana.” ‡

¹¹ Un chah hay podhona an hapiton ja nun-akhah hay hatu Hudju an agkhuy namati ja achi cha pfumangpfangon? Achi amat hina. Ti khapo ay tay nan-ukhan cha ay Kristo ja gway aton hana Hentil an mi'takhu. Ja hitay chi inhumang Apo Jos an oma'-atana, ta omaamoh hana Hudju ta alom ja penhod cha khu an mi'takhu.

¹² Ti chin pfimmahulan hachi Hudju, ja impfunga na chi aphochan hana tatakhu hi anasyonasyon an pfu-un Hudju. Ja ot-ottong pay chi ipfunga na nu mamati ay Kristo an amin hana Hudju an pinilin Apo Jos.

Achi epa-akhajan hana Hentil hini namiliyan Apo Jos ay chicha

† **11:8 11:8** Isaiah 29:10; Deuteronomy 29:4 ‡ **11:10 11:10**
Psalms 69:22-23

¹³ Hotti hitay chi penhod u an ipa-innila ay cha'ju an Hentil, an enhaacha' ay Apo Jos hi apostol ta cha'ju an Hentil chi uy u tudtuchugwan. Ja hahalichito' an muntudtuchu ay cha'ju

¹⁴ ta alom ja omaamoh hana papadchung u an Hudju hot mi'-unud cha an mamati ta mi'takhu cha.

¹⁵ Ti khapo hi achi cha pamatiyan ay Kristo ja tenaynan Apo Jos chicha ja inapfulut na hana uchumna an tatakhu an namati ay Kristo ta me'-oh-ohha cha ay hija. Hotti mapmaphochan pay nu mi'-unud hay hato Hudju ta apfuluton Apo Jos chicha, an amat cha hi natoy muti tumakhu cha.

¹⁶ Mipadchung hato Hudju hi tenapay an nidaton hini ittang na ay Apo Jos, ja an amin hini chumchum nuy an tenapay ja mipfilang an ni'daton. Ja mipadchung cha khu hi ajiw, an nidaton ayya hini lamot na, ja nidchum hana hepeng na an ni'daton.

¹⁷ Hini nasyon an Israel ja mipadchung hi ajiw an olibo an khun halimunan Apo Jos. Ja hana uchumna an nasyon an Hentil ja mipadchung hi ajiw an olibo an hemmangaw hichi acha an ma-id manalimun. Ja khapo ta hini mano'cho'-or an Hudju ja achi cha apfuluton hini aton an mi'takhu, ja nunhopa' Apo Jos hana uchumna an hepeng, an chicha hana Hudju an agkhuy namati. Ja cha'ju an hepeng nuy oha an ajiw an namati ay Kristo, ja enhepeng cha'ju ay Apo Jos ay nuy ajiw an khuna halimunan. Hotti nidchum aju hana hepeng an agkhuy nahpa', ja nidchum aju khu an me'pfanoh hana ingkarin Apo Jos an pfanoh cha Abraham ja hana holag na.

18 Muti achi ju agkhu ngongohmolon hay hato hepeng an nahpa', ti un chah cha'ju an hepeng chi atakhuwan tay an ajiw, an unagkhu tatagwa hini lamot.

19 Mapfalin an allon ju hi, "Aa, muti nahpa' cha an hepeng ta mepallog ami."

20 Umannung hitay muti nomnomon ju an hini khapo na an nahpa' cha ja hini achi cha pamatiyan ay Kristo. Ja cha'ju ayya, ja nehepeng aju khapo hi namatiyan ju ay Kristo. Hotti achi aju mumpa-akhaja ta un ju gwot pa-ennongan.

21 Ti nu nunhopa' Apo Jos hato an hepeng ja un chah cha'ju agkhu ni' an Hentil ja un cha'ju achi punhopa' ay Apo Jos nu epolag ju hini pammati ju ay Kristo?

22 Hotti matikhaw ta-o hini oma'-atan Apo Jos an ma-agkhohkhoh muti anila na khu an mangdusa. Hay hato Hudju an nanglukhangeh ay Apo Jos ja tenamtaman cha hini dusa na ti nunhopa' na chicha. Ja cha'ju ayya, ja impatikhaw na hini khohkhoh na ay cha'ju. Ja etoloy cha'ju an ekhohkhohan nu etortoloy ju an mi'-unud. Muti nu achi ju ayya ja un chah cha'ju agkhu ni' ja un cha'ju achi punhopa' ay Apo Jos?

23 Ja anong un hato Hudju an nan-ug ay Apo Jos, nu mumbaliw cha ta mamati cha hot mepfangngad cha ay nuy nahpa-an cha, ti apfalinan Apo Jos an mangpfangngad khu ay chicha.

24 Ti nu cha'ju an pfu-un Hudju an na-ala ay nuy oha an olibo ja mapfalin an mehepeng aju ay nuy nat-on an olibo an khun halimunan Apo Jos, ja nalaklaka agkhu hana Hudju an nunhopa' na hi epfangngad na ay ni nahpa-an cha.

Engkhohkhohan Apo Jos hana Hudju ja hana Hentil

²⁵ Cha'ju an a-akhi' an Hentil, gwa han agkhuy impa-innilan Apo Jos chin hopapna an penhod u hi ma-awatan ju ta achi ju allon hi un aju akha'khaja ay Apo Jos mu hana Hudju an holag Israel. Hay ipa-innila' ja matoloy hitay panukhan hana mano'cho'-or an Hudju ay Kristo ingkhana hi mahi'nut an mamati an amin hana Hentil an pinilin Apo Jos.

²⁶ Ja metob an amin chi Israel an takhuwon Apo Jos. An amat ay tay nitula' ay tay Hapit Apo Jos hi nangarjana hi,

“Hini umali an Manakhu ja marpu ay ni pfuglay chi Hudju ad Sion,

An hijay mamogpog an amin hana mipfuhur ay Apo Jos an ugalin chi Hudju an holag Jakob.

²⁷ Ja pakawano' chi pfahor cha ta mipa-annung chin ne'totobpfala' ay chicha chin hopapna.” §

²⁸ Khapo ta agkhuy inapfulut hatu Hudju hini Ebanghelyo ja mipfilang cha hi pfuhur Apo Jos. Ja aphochan ju an Hentil an namati an inidchum Apo Jos ay ni tatakhu na. Muti khapo chin ingkarin Apo Jos hachi a-apo cha an Israel an pinili na, ja munchochodcha hini pamhod Apo Jos ay chicha.

²⁹ Ti agkhuy intutujun Apo Jos chin namiliyana ay chicha an tatakhu na ja chin nangekhohkhohana ay chicha.

§ 11:27 11:27 Isaiah 59:20-21; Jeremiah 31:31-34

³⁰ Cha'ju an Hentil an agkhuy nangunud ay Apo Jos chin hopapna, ja engkhohkhohan cha'ju khapo hi agkhuy immunuchan hachi Hudju.

³¹ Ja ad ugwani ja hato Hudju hana achi mamati ta khapo hi nangkhohkhohan Apo Jos ay cha'ju ja pe'-awat cha khu hini khohkhoh na.

³² Ti penhod Apo Jos an matikhaw hini oma'-atan ta-o an tatakhu an napfabpfalud hi pfahor, ta matikhaw ta-o hini otong an khohkhoh na an nanakhu ay chita-o an amin.

Hi Apo Jos chi madaydayaw

³³ Natnat-on hitay khohkhoh Apo Jos. Achi malukud hitay nomnom ja la-eng na. Ad-adchi ta-o pa'-innila hana khuna nomnomon ja hana at-atona.

³⁴ Ti hitay chin impatula' Apo Jos hi nangarjana hi,

“Un chah gway oha hi manginnila hi nomnom Apo Jos?

Ja un chah gway oha hi mangpadchong ay ni atona? *

³⁵ Ja un chah gway oha hi gway inchat na ay Apo Jos ta gway hengelona?” †

³⁶ Ti an amin chi gwacha ja hijay narpugwana. Limmu na an amin, ja hijay mumpapto' an amin, ta an amin ja ichat chay dayaw ay hija. Hotti madaydayaw hi Apo Jos hi ma-id chi poppogna. Amen.

12

Idaton hitay achor ay Apo Jos

* **11:34 11:34** Isaiah 40:13 † **11:35 11:35** Job 41:11

¹ A-akhi, umannung an otong hitay khohkhoh Apo Jos ay chita-o, hotti hay pa'pa-allo' hi aton ju ja ichat ju hini achor ju ay Apo Jos, ta hija chi daton ju an mamattakhu ja nasantuwan ja maka-ay-ayu, ti hitay hini umannung an aton an mundayaw.

² Achi ju eng-enghon hana ugalin chi agkhuy namati, ta un ju apfuluton hini punlomanan Apo Jos ay ni nomnom ju ta ipapfakhu na hini pi'takhuwan ju. Hot annilaon ju hana penhod Apo Jos hi pe'-at ju an maphod ja magpong ja maka-ay-ayu ay hija.

³ Khapo ay tay apfalina' an inchat Apo Jos ay ha-in an oha an apostol na ja hay itukhun u hi oha-ohanna ay cha'ju, a-akhi, ja achi koma nangato chi punnomnoman ju ay ni achor ju, ta un ju gwot e-e'nong ay ni lukud ni sagot an inchat Apo Jos ay cha'ju.

⁴ Ti amat ay tay achor an cho-or chi alimatong na, muti achi numpapadchung hini ma-at cha.

⁵ Amat hina khu ay chita-o an namati, an cho-or ta-o muti oma'-at ta-o hi oha hi achor khapo hi ne'-oh-ohhaan ta-o ay Kristo ja mun-oh-ohha ta-o an amin an alimatong tay oha an achor.

⁶ Ja numpfino-ob-on hana apfalinan an inchat Apo Jos ay chita-o khapo hi khohkhoh na, ja nu nga chah chi inchat na an apfalinan khapo ay ni khohkhoh na ja mahapor an usaron ta-o. Nu khulat ta inchat Apo Jos ay he-a hini apfalinan an mumpadtu, ja atom an me-okor ay ni lukud ni pammatim.

⁷ Nu sagot muy munserbi ja hijay atom. Ja nu manudtuchu ja muntuchu a.

⁸ Ja nu manugtukhun, ja muntukhun a. Ja nu hini sagot mu ja un a mangchat ja ma'ma-idchat a. Ja nu sagot muy mumpangulu, ja hahalichiton. Ja nu sagot muy munnignikha ja mun-an-anla a an mangat.

⁹ Nahamad koma hini pamhod ju hi ibpfa juh takhu. Chu'khon ju hana napukhit ta khokhotan ju hana maphod.

¹⁰ Mumpepennohhochan aju an amat hi hin-agkhi, ja cha'juy mangte'te-a an mangpadayaw ay ni ibpfa ju an takhu ta pfu-un hini achor ju chi padayawon ju.

¹¹ Achi aju mungngongohhay ta pe'hehemad ju an muntamu ay tay tamun Apo Jos. Ja achi laahna ja napfau hini pamhod ju, ta etotoloy ju an munserbi ay Apo Jos.

¹² Nomnomnomon ju hana ingkarin Apo Jos an hahadchon ju ta gway mangpa-anla ay cha'ju. Anuhan ju an amin chi hay likhat ju, ja ikhikhimoh ju an mungkalalag.

¹³ Epa-engha ju an khun tomolong hana padchung ju an tatakhun Apo Jos nu gway mahaporcha, ja mangiliyon ju chicha.

¹⁴ Hana ayya mamalikhat ay cha'ju ja ekalalag ju ay Apo Jos ta ekhohkhohana chicha, ta achi ju agkhu itubtupfan.

¹⁵ Me'-anla aju hana khun mun-an-anla, ja mi'kila aju hana khun kumila.

¹⁶ Mun-oh-ohha aju koma. Ja achi aju mumpakhaja, ja mumpakumbaba aju ta gway aton ju an midchum hana nababa an takhu. Achi ju allon chi un cha'ju ja angkhay chi gway nomnomna.

¹⁷ Achi ju epfalloh hay napukhit hi enat chi takhu ay cha'ju. Epacha ju an aton hana ipfilang chi tatakhu an maphod ja magpong.

¹⁸ Aton ju an amin chi apfalinan ju ta mapanuh hini aton ju an mi'takhu an amin hi tatakhu, nu mapfalin.

¹⁹ A-akhi, achi la-ahna ja i ta omepfalloh, ta nangamong hi Apo Jos an mangpfalloh nu gway enat cha ay chita-o. Ti nitula' ay ni hapit Apo Jos an allona hi,

“Ha-in an hi Apo Jos chi gway apfalinana an mangpfalloh hi napukhit,

Ja ha-in chi mangdusa hana pfumahor.” *

²⁰ Hay aton ja unuchon ju hitay oha an impatula' Apo Jos hi nangarjana hi,

“Nu munhenaang hini pfuhur ju, ja panganun ju. Ja nu ma-ugaw, ja pina-inuman ju.

Nu aton ju heto ja pfuma-in cha ay cha'ju.” †

²¹ Tikhan ju ta pfu-un hini napukhit chi mangpafak ay cha'ju, ta un ju gwot apfakon hini napukhit khapo hi pangatan ju hi maphod.

13

Unuchon ta-o hana a-ap-apo an nehaad

¹ An amin chi takhu ja mahapor an unuchon cha hana a-ap-apo an muntamu hi khupferno. Ti ma-id mun-ap-apo nu pfu-un hi Apo Jos chi nangchat ay ni kalintikhana, ja hi Apo Jos chi khun mangehaad hana mun-ap-apo.

* **12:19 12:19** Deuteronomy 32:35 † **12:20 12:20** Proverbs 25:21-22

² Ja khulat ta ngangannugwon hana tatakhu hay hana a-ap-apo, ja hay nginangannu cha ja hitay enhaad Apo Jos. Hotti hana achi mangunud ja madusa cha.

³ Hay hato a-ap-apo ja achi ta'tan hana khun mangat hi maphod, ta hana mangat hi napukhit ja chichay tomatta-ot. Hotti nu penhod ju an achi tomatta-ot hay hana a-ap-apo ja aton chi maphod hot edayaw cha'ju.

⁴ Ti enhaad Apo Jos chicha ta gway mangitamu hi ap-aphochan ju. Hotti nu aton ju chi napukhit, ja toma-ot aju koma, ti umannung an gway apfalinan cha an mundusa ay cha'ju. Ti chichay usaron Apo Jos an mundusa hana mangat hi napukhit.

⁵ Hijaot un mahapor an unuchon ta-o hay hana nehaad an a-ap-apo, pfu-un khapo hi ta-ot ta-o hi pundusaan Apo Jos ja angkhay, muti khapo ta anila ta-o an hitay chi maphod hi aton.

⁶ Ja hitay chi khapo na an khun ta-o mump-fajad hi pakha. Ti hana khun mun-ap-apo ja khun cha munserbi ay Apo Jos ay ni khun cha pangatan ay ni nehaachan cha.

⁷ Hotti pfajachan ta-o hana pakha ja hichula ta-o, ja lihpituwon ta-o hana khun mun-ap-apo ja hana uchumna an gway haad na.

Mahapor an mumpepennohhochan ta-o

⁸ Achi ju epa-engha an achi khun mumpfajad hi utang ju. Muti hini pumpepennohhochan ta-o ja hija ja angkhay hini amat hi utang an ma-id

chi apogpokhana. Ti hini gway pamhod na hi i-ibpfa nah takhu ja inunud na hana urchin Apo Jos.

⁹ Ti hana urchin an allon cha hi, “Achi aju umilugtap, achi aju pomatoy, achi aju omakaw, ja achi aju na-amnagwan”* ja hana uchumna an urchin, ja ne-ohha cha ay tay oha an urchin an allona hi, “Podpodhon ju hini ibpfa ju an takhu an amat ay ni pamhod ju ay ni achor ju.”†

¹⁰ Ti nu gway pamhod hi ibpfah takhu ja achi ta-o aton chi napukhit ay chicha. Hotti amat heto ja unuchon ta-o an amin chi urchin Apo Jos.

Mi'takhu ta-o ay ni mumpapattar

¹¹ Mahapor an aton ta-o heto ti anila ta-o hini oma'-atana ad ugwani an ar-arkhaw. Timpo na an pfumangon aju ta pi'hahalichit ju. Ti napfalin an namati ta-o ja khun um-umuy chi arkhaw, hotti khun mehmehnot chin pumfangngachan Hesu Kristo an manakhu ay chita-o.

¹² Ja amat hi munhehellong ad ugwani muti khumaju an ma'-arkhaw. Hotti chu'khon ta-o hana tamun chi hehellong ta ihu'lub ta-o hana armas chi hinchalo an i me'papattoy hi a-arkhagwan.

¹³ Ad ugwani ja mi'takhu ta-o koma ay ni mumpapattar, an hay penhod na an allon ja matikhaw koma ay tay pi'takhuwan ta-o an nahilagwan ta-o hi na-isperituwan. Achi ta-o khun mapfutong ja i midchum hana na-inlubungan an pun-an-anlaan. Achi ta-o umilugtap ja achi ta-o

* **13:9 13:9** Exodus 20:13-15,17 † **13:9 13:9** Leviticus 19:18

aton chi umipapfa-in. Achi ta-o me'hohongnger ja achi ta-o omaamoh.

¹⁴ Hay aton ta-o ja unuchon ta-o chin ni'takhuwan Apo ta-o an hi Hesu Kristo ta matikhaw ay chita-o hini atatakhu na. Ja am-muna, achi ju nomnomon an aton hana napukhit an podpodhon chi achor.

14

Achi hugijon hini ibpfa an namati

¹ Nu gway ibpfa an agkhuy pay hemme'nad hini pammati na ja apfuluton ju, ja achi aju agkhu i mi'tukki ay hija khapo ta achi mi'padchung hini nomnom na ay cha'ju.

² Nu khulat ta hana mihcha, ja gwacha hana achi mun-okhon an ihcha cha an amin. Ja gwacha khu hana uchumna an agkhuy pay hemme'nad chi pammati na, ja un hamcha' chi ihcha cha, ti mun-okhon cha an umihcha hi karne.

³ Hotti he-a an khun mangihcha an amin hi mihcha ja achim pahigwon hana umihcha hi hamcha' ja angkhay. Ja amat hina khu ay he-a an achi umihcha hi karne ja achim hugijon hana mangihcha an amin hi mihcha, ti inapfulut Apo Jos chicha.

⁴ Un chah he-a chi mumpapfahor ay ni ohan takhu an khun munserbi ay ni apo na? Hini apo na chi gway apfalinana an manugi nu maphod hini enat na wenno napukhit. Ja nu hi Hesu Kristo chi Apo an punserbiyan ta-o ja apfulutona hini enat ta-o, ti gway apfalinana an tomolong ay chita-o an mangat hi maphod.

⁵ Ja nu khulat ta hana arkhaw an pundayawan ay Apo Jos, ja gwacha hana tatakhu an mamati an ngilinson cha hana uchumna an arkhaw. Ja hana uchumna ja mamati cha an numpapadchung an amin chi arkhaw. Mahapor an ehemad hini nomnom ta-o hana maphod an aton ta achi ta-o tantan-uy hay allon chi uchumnah takhu.

⁶ Hana tatakhu an gway ngilinson cha hi arkhaw ja agkhuy cha nehalla, ti hay punnomnom cha ja pa-idayawan Apo Jos. Ja amat hina khu hana umihcha an amin chi ihcha, ti hijay aton cha an pa-idayawan Apo Jos, ti khun cha munyaman ay Apo Jos ta gway ihcha cha. Ja anong un hana achi umihcha hi uchumna an panijagwon cha, ja daydayawon cha chamchama hi Apo Jos, ti khun cha khu munyaman ay Apo Jos ta gway ihcha cha.

⁷ Hotti chita-o ayya an namati ja pfu-un chita-o chi mangpadchong ay tay pi'takhuwan ta-o, ja pfu-un chita-o chi mangpadchong ay ni i ta-o atajan.

⁸ Ti mamattakhu ta-o ayya ja mi'takhu ta-o an munserbi ay Apo Hesus. Ja nu matoy ta-o ja matoy ta-o an pa-idayawana. Hotti matakhu ta-o man wenno matoy ta-o, takhu chita-o ay Kristo an Apo.

⁹ Ti natoy ja nummahu hi Kristo ta hijay Apo ta-o an amin an mamattakhu ja anong un hana nun-atoy.

¹⁰ Hotti achi ta-o koma papfaholon ja pahigwon hay ibpfa ta-o an namati, ti humango ta-o an amin ay Apo Jos ta hugijon chita-o.

¹¹ Ti nitula' ay ni Hapit Apo Jos an allona hi,

“Ha-in an mamattakhu an Jos, ja allo' ay cha'ju
 hi
 An amin chi takhu ja mumpunheppe cha ay ha-
 in
 Ja oha-ohanna ay chicha ja mi'-apfulut cha an
 ha-in chi Jos an madayaw.” *

¹² Hotti hachon ta-o chin ahumarjaan ta-o ay Apo
 Jos ta hijay mangali nu maphod wenno napukhit
 hana ne'-at chi oha-ohanna ay chita-o.

*Achi ta-o mun-ephod hi pfumahulan chi ohah
 padchung an namati*

¹³ Hotti achi ta-o mumpipinnapfahor ta un ta-
 o gwot ep-ephod an nomnomon ta ma-id chi
 hay i ta-o aton hi chumalat hi epfahhagwan ja
 atopngan chi hay padchung ta-o an namati.

¹⁴ Ad ugwani an namatiya' ay Apo Hesus, ja
 anila' an ma-id ihcha hi mipfilang hi paniyaw ay
 Apo Jos. Muti hini ohan namati an pattiyona an
 paniyaw hana uchumna an ihcha muti ni'tan-uy
 ja ni-ihcha, ja pfahor na.

¹⁵ Nu mapa'-i hini pammatin ni oha hi ibpfa
 khapo hi nangihchaan ta-o ay ni ipfilang na
 hi paniyaw, ja achi amat hetoy aton an mang-
 patikhaw hi pamhod ay hija. Hotti pa-ennongan
 ta-o ta achi angkhay ay ni anun ja mapa'-i chi
 pammatin ni oha an ibpfa, ti en-atoy khu Kristo
 hini pi'takhuwana.

¹⁶ Ja tikhan ju ta hitay wayawaya ju an mangat
 hana allon ju an maphod ja achi chumalat hi
 apahigwan tay pammati ta-o.

* **14:11 14:11** Isaiah 45:23

17 Hini napfalor ay ni pun-ap-apugwan Apo Jos ja pfu-un hay i ta-o anun ja inumon muti hini magpong an pi'takhuwan, ja pun-oh-ohhaan, ja anla an narpu ay ni Espiritu Santo.

18 Nu amat hetoy aton an munserbi ay Kristo ja pa-anlaona hi Apo Jos ja apfuluton chi tatakhu.

19 Hotti hahalichiton ta-o an mangat hana mangpfunga hi pun-oh-ohhaan ta-o an tomolong hi pfumi-ahan ni pammatin chi oha-ohanna ay chita-o.

20 Achi hulit hi anun ja i ta-o pina'-i hini tamun Apo Jos ay ni pi'takhuwan ni ibpfa ta-o. Umannung an ma-id paniyaw hi anun hi pannig Apo Jos muti pfahor ta-o chamchama nu hini pangihchaan ta-o ja chumalat hi pfumahulan ni oha an ibpfa.

21 Hay maphod hi aton ja un la-ahna ja achi ta umihcha hana karne an panijagwon cha, ja achi ta-o uminum hi pfumutong, wenno aton hay uchumna an chumalat hi pfumahulan ni oha an padchung ta-o an namati.

22 Cha'ju an hemme'nad chi pammati na an kaya ju an mangat hana achi apfuluton chi uchumna, ja un hi Apo Jos chi nanginnila. Uchu'chuna hini takhu an achi pahigwon ni nomnom na hana enat na, ti inunud na hana anila na an maphod hi aton.

23 Hini takhu an mun-okhon an mangan hay hana uchumna an anun muti impapilit na an inan, ja pfimmahor, ti hini enat na an nangan ja agkhuy nepognad hi pammati an maphod hitay ina enat. Ja an amin hana i ta-o aton an agkhuy ta-o anila an omepachenor ay Apo Jos hon enat

chamchama, ja pfahor.

15

Nomnomon ta-o hini aphochan ni ibpfa an takhu

¹ Chita-o an nehamad chi pammati na ja anuhan ta-o hana pungkulangan hana agkhuy hemme'nad chi pammati na, ja pfu-un hitay achor ja angkhay chi khun ta-o nomnomon,

² ta un oha-ohanna hon enat nay aphochan hay hana ibpfa an tatakhu ta pfumi-ah cha hi pammati.

³ Ti hi Kristo, chin agawwachaana heto lota, ja pfu-un hini penhod ni achor na chi nomnomomona, ti inunud na hi Ama na. An amat ay tay impatula' Apo Jos hi nangarjana hi, "Chin namahigwan chi tatakhu ay he-a, Apo Jos, ja nidchuma' an napahiw."*

⁴ Ja an amin hana impatula' Apo Jos chin nahop ja nitula' ta gway pun-achalan ta-o. Hot hitay Hapit Apo Jos ja papfi-ahonay nomnom ta anuhan ta-o an hahadchon hana maphod an inalin Apo Jos an ichat na hi uchum chi arkhaw.

⁵ Hi adni' Apo Jos an arpugwan chi anuh ja pfi-ah chi nomnom chi tomolong ta gway pun-oh-ohhaan ju, ti hitay chin impatikhaw Hesu Kristo.

⁶ Hot mun-oh-ohha aju an mundayaw ay Apo Jos an Jos ja Aman Hesu Kristo an Apo ta-o.

⁷ Manghin-a-apfulut aju an amat ay ni enat Kristo an nangapfulut ay chita-o ta madayaw hi Apo Jos.

* 15:3 15:3 Psalms 69:9

⁸ Achi ta-o alichuwan an hi Kristo ja immali ta tulungana hana Hudju ta ipatikhaw na an umannung hi Apo Jos. Ti impa-annung na hachi inali na hachi a-ammod cha chin nahop.

⁹ Hay khu oha hi in-aliyana ja ta hachi Hentil ja dayawon cha hi Apo Jos khapo ta ninignikha na chicha. Hitay chi hapiton tay impatula' Apo Jos hi nangarjana hi,

“Midchuma' hana Hentil an mundayaw ay he-a, Apo Jos,
Ja ekanta' hana pundayaw u ay he-a.” †

¹⁰ Ja gwa khu han impatula' na hi nangarjana hi,
“Cha'ju an Hentil, me'-an-anla aju hay hana pinilin Apo Jos an tatakhu na.” ‡

¹¹ Ja gwa khu han oha an allona hi,
“An amin aju an Hentil, dayawon ju hi Apo Jos, Ja an amin aju an tatakhu, ja me'dayaw aju.” §

¹² Ja gwa khu han intula' profeta Isaiah hi nangarjana hi,
“Gwacha han marpu ay ni holag Jesse An ipapfagton Apo Jos ta hijay mangpapo' hana Hentil,

Ja hija chi pangehcholan cha.” *

¹³ Hi Apo Jos an khun ta-o pangehcholan chi mangchat hi an-anla ja lenong ay cha'ju an namati ay hija, ta khapo ay ni apfalinan ni Espiritu Santo ja mehamhamad pay chi i ju pangehcholan hana inalin Apo Jos.

Hini tamu an impulang Apo Jos ay Paul

† 15:9 15:9 Psalms 18:49; 2 Samuel 22:50 ‡ 15:10 15:10
Deuteronomy 32:43 § 15:11 15:11 Psalms 117:1 * 15:12
15:12 Isaiah 11:10

14 A-akhi, achiya' munharhalinchugwa an umannung an maphod hini ugali ju. Ja ma-awatan ju hi ohto hini oma'-atan tay pammati ta-o ja anila ju an manghintitinnukhun.

15 Muti anong ja tayya an nun-ali' ay tay tula' u hana uchumna hi achi' penhod hi alichuwan ju. Ja hini kalintikha' an mangat heto ja narpu ay Apo Jos an nangkhhohkohan ay ha-in.

16 Hijay nanghaad ay ha-in ta munserbiya' ay Kristo Hesus ay tay khun u puntudtuchugwan ay cha'ju an Hentil. Ti khun u ekasaba hitay Ebanghelyo ay cha'ju, ja omata' hi pachi an mangdaton ay cha'ju ay Apo Jos ta maka-ay-ayu aju ay hija khapo ay ni tamun ni Espiritu Santo ay cha'ju an tatakhu na.

17 Khapo hi ne'-oh-ohhaa' ay Kristo Hesus ja mun-an-anlaa' an mangpa-innila hay hato an enat u an tamun Apo Jos.

18 Ma-id uchumna hi uja' hapiton nu pfu-un hato enat Hesu Kristo ta ni'-unud hana Hentil khapo hana tinnig cha an enat u ja hana chengngor cha an intuchu'.

19 Ti cho-or hana enat u an milagro ja hana achi kayan chi takhu an aton khapo ay ni ap-falinan ni Espiritu Santo an gwa ay ha-in. Hotti nete-a ad Jerusalem ja ingkhana ad Ilirikum ja enlawlalawlaw u an nangkaskasaba ay tay Ebanghelyon Hesu Kristo.

20 Ti hini podho' an aton ja umuja' hana pfuglay hana agkhuy nanginnila ay Kristo ta hichi uja' pangkaskasabaan ay tay Ebanghelyo. Ti pfu-un tamu' chi i megtap hi ente-an chi uchumna an mangaskasaba.

²¹ Hitay an khun u aton ja me'-annolot ay tay nitula' ay ni Hapit Apo Jos hi nangarjana hi,
 “Hana agkhuy natudtuchugwan ay ni oma'-atana,
 ja mitudtuchugwan to ta ma-innila cha,
 Ja hana agkhuy nangnangngor ay ni oma'-atana,
 ja chonglon chan to ta ma-awatan cha.” †

Penhod Paul an i omegwanger ad Rome

²² Hijaot una' mahalehalegwa an umali hina achaan ju.

²³ Muti ad ugwani ja tan nakhibpfoh hitay tamu', ti angkhaynana an ma-id pay uchumna hi omaja' heto. Ja napfajag an penpenhod u an umali hina an mi'-in-innila ay cha'ju.

²⁴ Hotti hay nenomnom u ja umali ja pay hina achaan ju chin omaja' ad Spain. Ja mapfalin an mumpatolonga' ay cha'ju hay hana mahapor u ta etoloy u an umuy ad Spain. Muti mihinaa' pay ay cha'ju hi at hichi hi arkhaw ta mun-an-anla ta-o an munchichittum.

²⁵ Muti achi' pay epacheh ad ugwani, ti tan umuja' ad Jerusalem ta ijuy u han mitolong hana tatakhun Apo Jos hichi.

²⁶ Ti tayya agkhu ni' an hay hana namati ad Macedonia ja ad Greece ja nun-amung cha hi pela' ta gway i-uy hi mitolong hana napubli an tatakhun Apo Jos hichi.

²⁷ Anong un cha Hentil ja un chicha ja nenomnom cha an tomolong hay hachi Hudju an namati. Amat heto tugwali aton cha ti nomnomon cha hini utang cha hana namati an

† 15:21 15:21 Isaiah 52:15

Hudju. Ti khapuh nangaskasabaan hana Hudju ja nidchum cha an nangala hana na-ispirituwan an bindisyon Apo Jos hay hachi Hudju. Hotti ad ugwani an khun malikhatan hana Hudju ja mahapor an tomolong cha khu ay chicha.

²⁸ Hotti nakhibpfoh ayya an inchat u hitay inamung an pihu ay chicha ja epacheh u an umuy ad Spain ja agwu' hina gwachaan ju.

²⁹ Ja anila' an, ay ni panggwaa' hina, ja munnaud chi i ta-o pun-an-anlaan khapo hana cho-or an pammindisyon Kristo ay chita-o.

³⁰ A-akhi, hay itugtukha' an epfokha ay cha'ju ja tulungana' ta ipapati ju adni' an khun mangelalakhan ay ha-in khapo ta tatakhu chita-o ay Apo Hesu Kristo, ja khapo ay ni pamhod ta-o hi oha-ohanna an narpu ay ni Espiritun Apo Jos.

³¹ Ekalalag ju ta haniyana' adni' ay Apo Jos ta ma-id chi hay napukhit hi aton hay hana agkhuy namati ad Judea ay ha-in. Ja ekalalag ju khu ta hana Hudju an tatakun Apo Jos ad Jerusalem ja mun-an-anla cha an mangagwat hay hato ijuy u.

³² Hay hato chi ekalalag ta-o ta nu apfuluton Apo Jos ja umaliya' hina an magwachaan hi an-anla, hot munnaud an pfumi-ah hitay nomnom u ay ni umaliya' an punggwangwalan ay cha'ju.

³³ Hi Apo Jos an khun mangpaphod hi pi'takhuwan chi gawwa ay cha'ju an amin. Amen.

16

Chin me-ang-angonoh an tukhun Paul hachi

namati ad Rome

¹ Penhod u an ipa-innila ay cha'ju hitay oha an pfupfai an ibpfa ta-o an namati, an hi Febe chi ngachana, an khun tomolong hay hana namati ad Kenkrea.

² Hotti mangiliyon ju hu-un umali hina ti hitay chi aton ta-o an tatakun Apo Jos hay hana ibpfa ta-o an khun munserbi ay Apo Hesus. Nu gway mahapor na ja tikhan ju ta ichat ju, ti hitay an pfupfai ja cho-or chi tinurtulungana, ja ha-in chi aha.

³ Pakumustaa' cha nuy hempfalay an cha Priscila ay Akila. Hay hato chi nun-ibpfa' an khun munserbi ay Kristo Hesus.

⁴ Impusta cha hini pi'takhuwan cha khapo ay ha-in hotti otong chi utang u ay chicha, ja pfu-un ha-in ja angkhay, ti anong un hana Hentil an namati hi apfuglapfuglay.

⁵ Ja pi-idchum u an pakumustaan hana uchumna an namati an khun mummeha hina pfalay cha.

Pakumustaa' hi Epenetus an pfelot u an khayyum. Hija chi nahhun an namati ay Kristo heto provincian chi Asia.

⁶ Pakumustaa' hi Mary an nangpapati an nuntamu hi ap-aphochan ju.

⁷ Pakumustaa' khu cha Andronikus ay Junia an padchung u an Hudju, ti chichay nun-ibpfa' an nipfalud chin immuy an timpo. Cha tay ja mar-ali cha an apostol, ja nahnahun cha mu ha-in an namati ay Kristo.

⁸ Pakumustaa' khu hi Ampliatus an pfelot u an khayyum khapo hi ne'-oh-ohhaan mi ay Apo

Hesu Kristo.

⁹ Amat hina khu ay Urbanus an padchung ta-o an khun munserbi ay Kristo, ja hi khu Stakis an oha khu an pfelot u an khayyum.

¹⁰ Pakumustaa' khu hi Apeles an matikhaw an nehemad chi pammati na ay Kristo, anong un cho-or hana ina atopngan. Ja amat hina khu ay cha Aristobulus an pamilya

¹¹ ja hi Herodion an padchung u an Hudju, ja hana pamilyan Narsisus an namati ay Apo Hesus.

¹² Pakumustaa' khu cha Trifena ay Trifosa an mangpapati an munserbi ay Apo Jos, ja hi khu Persis an pfelot u an khayyum, an mangpapati an mangat ay ni tamun Apo Hesus.

¹³ Pakumustaa' khu hi Rufus, an na-innila khapo hi khuna punserbiyan ay Apo Hesus, ja pakumustaa' khu hi ina na an impfilang u khu hi ammod u.

¹⁴ Pakumustaa' khu cha Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas ja hi Hermas ja hana uchumna an namati an numpun-ibpfa cha.

¹⁵ Pakumustaa' khu cha Filologus ja hi Julia, ja cha Nereus ja hini ibpfa na an pfupfai, ja hi Olimpas ja an amin hana tatakhun Apo Jos an numpun-ibpfa cha.

¹⁶ Mumpipinnakumusta aju an mangpatikhaw an mumpepennohhochan aju. An amin hatu namati ay Kristo ja pakumustaan cha'ju khu.

¹⁷ Panga-ahi ju, a-akhi, ta tikhan ju hay hana tatakhu an nehahalla hini khun cha itudtuchu, ti mipfuhur hana umannung an tudtuchu an enachar ju. Tan un cha pa'-iyon hini pun-oh-ohhaan ju ja mun-ephod cha hi i ju epfahhagwan

hi pammati. Tikhan ju ta achi aju i midmidchum ay chicha.

¹⁸ Ti hay hana mangat hi amat heto ja pfu-un hi Apo ta-o an hi Kristo chi khun cha punserbiyan an un hini napukhit an penhod ni achor cha. Apfugwon cha hay hana un-unud an tatakhu khapo hana panaphapit cha an mun-ayyo-ayyoh.

¹⁹ Hay pangarja' ay tay ja nunchongor hini nangunuchan ju ay tay Ebanghelyo. Ja tayya kaykhu an mun-an-anlaa' khapo ay cha'ju. Muti hay podho' ja luma-eng aju an mangat hi maphod, an khenong chi ma-id anila ju an mangat hi napukhit.

²⁰ Achi mapfajag hot hi Apo Jos an arpugwan chi lenong chi pi'takhuwan ja ichat nay apfalinan ju an manglamchit ay Satanas hot apfakon ju hija.

Hi Apo ta-o an hi Hesus chi mangkhohkhohan ay cha'ju.

²¹ Hi Timoti an khun tomolong ay ha-in ja pakumustaan cha'ju, ja pakumustaan cha'ju khu ay cha tay padchung u an Hudju an cha Lucius ja hi Jason ja hi Sosipater.

²² Ha-in khu an hi Tertius an nangpatula-an Paul ay tay an tula' ja oha an ibpfa ju an namati ay Apo Hesus, pi'pakumustaa' cha'ju.

²³⁻²⁴ Pakumustaan cha'ju khu ay Gayus an nummangili ay ha-in ja nangpfalay ay ni khun mi pummehaan. Ja pakumustaan cha'ju khu ay Erastus an Tosereron chi Municipio ja hitay akhi

ta-o an hi Kwartus.*

²⁵ Madayaw hi Apo Jos. Hijay gway apfalinana an mangpapfi-ah hi pammati ju ay tay Ebanghelyo an khun u ekasaba, an hijay panginnilaan ay ni oma'-atan Hesu Kristo. Hitay an Ebanghelyo ja napfajag an agkhuy nipa-innila

²⁶ muti ad ugwani ja impa-innilan Apo Jos. Ja hitay khu chi impatula' Apo Jos hay hachi profeta na chin hopapna. Ja hi Apo Jos an ma-id te'te-aana ja ma-id apogpokhana, ja in-urchina an mipa-innila hitay Ebanghelyo an amin hi tatakhu hi apfuglapfuglay ta gway aton cha an mamati ja an mi'-unud ay hija.

²⁷ Hi Apo Jos ja angkhay chi nanginnila an amin. Madaydayaw hija hi ma-id chi pogpogna khapo ay Hesu Kristo. Amen.

* **16:23-24 16:23,24** Nidchum hitay versikulo 24 hay hana uchumna an manuskrito: Hi Apo ta-o an hi Hesus chi mangkhohkhohan ay cha'ju an amin.

Mayoyao Ifugao
Ifugao, Mayoyao: Hapit apo jos New Testament
copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Mayoyao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files
dated 3 May 2025
d84c1243-537d-5e7f-bf60-3ed1069375e4